

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ, ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΡΗΓΑ ΠΑΛΑΜΗΔΗ 4, ΤΗΛ. 30.297 || ΙΔΡΥΤΗΣ: Κ. ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΔΑΚΗΣ || ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΑΝΤΩΝ. ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΣ || ΣΑΒΒΑΤΟ 23 ΜΑΡΤΙΟΥ 1940

ΕΦΗΜΕΡΑ

«ΧΡΟΝΙΚΑ»

ΣΟΦΙΑ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ

Η ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΚΑΙ Ο ΤΥΠΟΣ

ΤΟΥ ΔΗΜΗΤΡΗ ΦΩΤΙΑΔΗ

ΤΟΥ ΓΙΩΡΓΟΥ ΘΕΟΤΟΚΑ

Στο φύλλο της 2ας Μαρτίου τα «Ν. Γ.» δημοσίευσαν ένα έργο, πραγματικά, ζοφρο του γάλλου ακαδημαϊκού Αντρέ Μωρουά, για τον συμπατριώτη του φιλόσοφο Άλαίν. Τις προάλλες, ή φίλη, κ. Μέλπω Μερλιέ μου έδειχνε κάτι γραμμένες φωτογραφίες από την κα... α του Άλαίν, σε μία επαρχιακή πολιτεία της Γαλλίας. Ένα ταπεινό χωριτάκι, με μία μικρή αλλη με το πηγάδι με το μάγγανο στη μέση. Παντού όμως λουλούδια, που ή πρόνοια αγαπημένων γυναικείων χειρών φύτταν για το σοφό, που από χρόνια πιασμένος κι' άνικανος πιά να περπατήσει, δεν μπορεί να χαρεί από κοντά τις όμορφες της φύσης και την ξεκούραση που δίνουν αυτές στον πνευματικό άνθρωπο. Οι φωτογραφίες αυτές συνοδεύονται κι' από ένα γράμμα του Άλαίν προς την κ. Μερλιέ, γεμάτο ανθρωπισμό για το μέγα δράμα που παίζεται τώρα στη γη μας κι' από αγάπη για τον τόπο μας, για τον αρχαίο ελληνικό κόσμο, τον κόσμο της σκέψης και της τέχνης, που στη μελέτη του ο Άλαίν αφιέρωσε το μεγαλύτερο μέρος της πνευματικής δράσης του.

Τον κάνει επιφυλακτικό; Χαίρετης με μείδιαμα ευγένειας τον επιθεωρητή και του είπε: «Εξηγοῦσα αυτή τη στιγμή στα παιδιά γιατί διαφωνώ προς το σύστημα των παρασημοφοριῶν». Αναπνεύσαμε. Ένα βάρος έφυγε από τα στήθεια μας και ή καρδιά μας χτυπούσε γρήγορα. Ο Άλαίν έμεινε Άλαίν».

Τι δίβραγμα συνέπειας αυτό, για τους «επιθυμοῦν» να γίνουν οι πνευματικοί ηγέτες ενός τόπου! Γιατί ένα τέτοιο γερας δεν είναι απ' όσα κερδίζονται με μικροσυμβιβασμούς και μικροπονηρίες. Εκείνοι μονάχα το άποχτούν, τελικά, που δε διατάζουν να θυσιάσουν την ησυχία τους, την καλοπέραςη και τ' αγαθά τους και που είναι έτοιμοι να παραγκωνιστούν και να προπηλακιστούν. Έπειτα, για να γίνεις άξιος πνευματικός άνθρωπος, είναι απαραίτητος ο πόνος. Ο πόνος, όμως, που όσο μεγάλος κι' αν ήταν, δεν κατόρθωσε να σε λυγίσει, ούτε να σε γονατίσει. Ο δημιουργικός εκείνος πόνος που όνι μονάχα δε στάθηκε ικανός ν' στήσει το απόθεμα του έρωτισμού, αλλά, αντίθετα, έδωσε βαθύτερ-

Δεν έχω την τιμή να γνωρίζω προσωπικά τον κ. Π. Παλαιολόγο, αν και καταγόμενάς, νομίζω, από την ίδια πολιτεία. Διαβάζω όμως από καιρό το χρονογράφημά του και αρκετές φορές με ευχαρίστηση. Παρατηρώ μάλιστα ότι το χρονογράφημα αυτό έχει αποκτήσει αρκετή δημοτικότητα και παραδέχομαι ανεπιφύλακτα ότι ο κ. Παλαιολόγος είναι ένας δημοσιογράφος που έπαιξε. Το άτύχημα είναι πως δεν κατάλαβε ακόμα ότι ή επιτυχία δημιουργεί όρισμένες ήθικες υποχρεώσεις.

Περίεργη είναι ή στάση που συνηθίζει να κρατά ο κ. Παλαιολόγος, και μάλιστα πολύ επιδεικτικά, απέναντι στη λογοτεχνία μας και στους ανθρώπους που τη γράφουν. Έπανέροται μάλιστα τόσο συχνά και τόσο συστηματικά σ' αυτό το θέμα, ώστε αρχίζει κανείς να διακρίνει στα γραφόμενά του κάποιο πάθος. Άλλοτε ξεκινώντας από το ζήτημα της γλώσσας, άλλοτε από το ζήτημα της κυκλοφορίας του ελληνικού βιβλίου, άλλοτε παίρνοντας άφορη την έκδοση ενός δυσκόλου έργου, που δεν είναι προσιτό στον πολύ κόσμο και άλλοτε με άλλ-

λες προφάσεις, ο κ. Παλαιολόγος προθυμοποιείται συνεχώς να αποδείξει στο κοινό ότι ή λογοτεχνία μας είναι μία άστεία και θλιβερή υπόθεση και ότι οι Έλληνες συγγραφείς δεν είναι άλλο τίποτα, παρά μία συντροφιά ανισορρόπων και απατεώνων.

Ο κ. Παλαιολόγος θα μας απαντήσει ίσως ότι παραδέχεται όρισμένες εξαιρέσεις. Τον ευχαριστούμε, αλλά το επίχειρημα αυτό είναι πολύ φτηνό και εύκολο και δεν μπορεί να πιάσει. Το ζήτημα δεν είναι αν παραδέχεται κανείς ή αν δεν παραδέχεται μερικές εξαιρέσεις. Ελπίζουμε κι' εμείς ότι ο κ. Παλαιολόγος θα έχει την καλωσύνη να παραδεχτεί, λ. χ., ότι ο Σολωμός είναι ποιητής αξιόλογος. Άλλά το ζήτημα είναι πως κοιτάζει κανείς και πως κρίνει τη νεοελληνική λογοτεχνία συνολικά, σαν μία αδιάκοπη διαδοχή από προσπάθειες και έργα, και το σπουδαιότερο: σαν ένα ζώντανό εθνικό κεφάλαιο.

Η λογοτεχνία μας δεν είναι μία μεγάλη λογοτεχνία, είναι όμως μία λογοτεχνία σοβαρή και τίμη. Είναι ή λογοτεχνία του Σολωμού, του Κάλβου, του Κοραή, του Ροϊδη, του Ψυχάρη, του Παπαδιαμαντή, του Παλαμά, του Καβάφη. Όπως κι' αν το πάρουμε, αυτά τα ονόματα είναι κάτι, είναι μία πραγματικότητα, μία παράδοση. Έπίσης κι' ή λογοτεχνία των συγχρόνων και των νεωτέρων είναι κάτι, είναι ένας πλοῦτος από εμπνεύσεις, αναζητήσεις, πειράματα και πραγματοποιήσεις. Δεν είμαστε στο ίδιο επίπεδο που είναι οι Γάλλοι ή οι Άγγλοι. Άλλά είναι δικαίον να συγκρίνουμε πάντα τον εαυτό μας με τους Άγγλους και με τους Γάλλους; Χωρίς φόβημα και αυταπάτες, νομίζω ότι αν πάρουμε τη σπουδαία λογοτεχνία μας, στο σύνολό της, με τα επιβλητικά έργα του Σικελιανού και του Καζαντζάκη, με την επίμονη και ποικιλόμορφη ανάπτυξη της πεζογραφίας μας και με τις πολυπρές νεανικές εκδηλώσεις της νέας ποίησης, και αν τη συγκρίνουμε με τις λογοτεχνίες των άλλων ι κ ρ ω ν έθνων της Εύρωπης, ή σύγκριση δε θα είναι προσβλητική για τον τόπο μας. Ίσως μάλιστα να είναι πολύ πιο τιμητική από ότι φαντάζεται συνήθως ο πολυθρόλητος «μέσος Έλληνας».

Ότι και αν είναι ή λογοτεχνία μας είναι μία εθνική πνευματική εκδήλωση που βρίσκεται στην περίοδο της ανάπτυξης της, που αρχίζει να έχει μία πλατύτερη απήγηση στην Ελλάδα, ενώ συνάμα αρχίζει να εκτιμάται στο έξωτερικό. Δηλαδή είναι κάτι πολύτιμο, όχι μόνο για κείνους που την ασκούν, αλλά και για κάθε άνθρωπο που πιστεύει στο μέλλον του τόπου του.

Δεν μας ενδιαφέρει αν ο κ. Παλαιολόγος ή οποιοσδήποτε άλλος συνεργάτης του καθήμερινού ή του περιοδικού τύπου πιστεύει στο μέλλον του τόπου του. Μας ενδιαφέρει όμως τούτο: ότι ο κ. Παλαιολόγος γράφει σε μία εφημερίδα με μεγάλο κύρος, που διαβάζεται όχι μόνο σ' όλη την Ελλάδα, αλλά και σ' όλες τις ελληνικές παρκοικές του έξωτερικού και από αρκετούς άλλοθενείς των γειτονικών μας χωρών. Όταν λοιπόν εμείς κοπιάζουμε τόσο πολύ να να βοηθήσουμε την ανάπτυξη της λογοτεχνίας μας και για να την κάνουμε να κερδίσει λίγο έδαφος είτε στην Ελλάδα, είτε στο έξω-

Ο ΕΡΩΤΑΣ, ΣΤΟΙΧΕΙΟ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

ΤΟΥ ΓΙΑΝΝΗ ΧΑΤΖΙΝΗ

Είναι χαρακτηριστικό ότι ή έρωτική ζωή των ποιητών και καλλιτεχνών μας ενδιαφέρει ζωηρά και άμεσα, ώστε κι' οι πιο εσωτερικές τους περιπέτειες, τα πιο ένδομυχα μυστικά τους να θγαίνουν, άργα ή γρήγορα, στην επιφάνεια, οι θλίψεις κι' οι απογοητεύσεις τους, οι απάτες, οι εγκαταλήψεις, οι προσδορίες να γίνονται ανέγνωμα που καμιά φορά προσελκύει το κοινό περισσότερο κι' απ' το ίδιο τους το έργο. Ένώ πόσο πληκτικά, πόσο κουραστικά μας είναι τα ρομάντσα των κοινών ανθρώπων, και πόσο πρόχειρη έχουμε γι' αυτούς την ειρωνεία και τη σάτυρα! Η περίπτωση εξηγείται νομίζω πολύ καθαρά από το γεγονός ότι ο ποιητής, ο μουσικός, ο ζωγράφος, ο γλύπτης, θα διοχετεύσουν αναγκαστικά μέσα στο έργο τους την ίδια την έρωτική ουσία της ζωής τους, ώστε να γίνουνται έργο και ζωή — δυο πράγματα αλληλένδετα, που το ένα έρμηνεύεται μέσον του άλλου. Ένα καλλιτέχνημα για να είναι αληθινό, πρέπει να είναι, πρώτα απ' όλα, παλμός ζωής, σπασμός της ψυχής, κραδασμός ολοκληρηής της ύπαρξως. Να έχει την ηγή του μέσα στο βαθύτερο είναι του ανθρώπου και να το εκφράζει. Το έρωτικό συναίσθημα για τον καλλιτέχνη είναι ο μοχλός και ο κινητήρας. Όταν ο Γκαίτε γράφει το «Βέρθερο» για να λυτρωθεί από ένα πάθος που τον έσπρωχνε στην αυτοκτονία, όταν ο Μπρετγιέφσκι σπεύδει να βάλει την ένστικτώδη ζωή του και τους πα-

ραλητικούς του έρωτες μέσα στο έργο του, σφραγίζοντάς τους με τη θούλα της βασανισμένης του μεγαλοφυίας, όταν ο Μπαλζάκ ή ο Ντά — Βίντσι μεταμορφώνουν το ίδιο το έρωτικό ένστικτο σε καλλιτεχνική δημιουργία — για να σταθώ σε μερικά παραδείγματα από τα πιο κλασικά — όλοι οι μεγάλοι αυτοί δημιουργοί μας θεσιώνουν απλώς για την ένότητα της δύναμης, για την ταυτότητα της πηγής από την οποία άντλει ο έρωτικός άνθρωπος κι' ο καλλιτέχνης.

Ο έρωτας σε όλες τις πολυποίκιλες μορφές του, τις αποχρώσεις και τις διασαθμίσεις του, από την πιο γενική, που παρουσιάζεται σαν έρωτας της Όμορφιάς, ως την πιο ειδική που εκδηλώνεται σαν έρωτας προς ένα όρισμένο αντικείμενο, οα νάχει σ' αυτό συμπυκνωθεί το νοήμα του κόσμου, έρωτας κυρίως σε μία γυναίκα αποτελεί το πρωταρχικό και κυρίαρχο στοιχείο μέσα στο έργο της τέχνης. Κι' αν σαν έρωτα της Όμορφιάς θάπρεπε να τον φαντασθώμε γεμάτον από τη θαυμαστή γαλήνη των σταθερών και μόνιμων πραγμάτων, όμως ή ευαισθησία των καλλιτεχνών, βρίσκει την ευκαιρία να φέρει στο φως ανοιχτές πληγές, που άλλως δε θα μπορούσαμε να μαντεύσουμε. Στο «Μενεξέ- του ο Τέλλος

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 8)

Η «Κόρη των Αθηνών», όπως τη ζωγράφισαν διάφοροι ταξιδιώτες.

Τὸ βιβλίο ΡΑΚΙΝΑ: «Η ΑΝΔΡΟΜΑΧΗ» - ΜΕΡΙΜΕ: «Η ΑΜΑΞΑ»
Κομεντί Φρανσάζ - Θέατρο Βασιλικό

Κ. ΚΑΡΘΑΙΟΥ: «Sotto Voce», ποιήματα, 1940.

ΛΙΑΣ ΙΑΚΩΒΙΔΗ-ΠΑΤΡΙΚΙΟΥ: «Ο Ποιητής Κερσάρ» (1939).

να πέσει να φιλήσεις, και να αψιάσεις μαζί με τη βασιλοπούλα Παρθένω.
Κι' αφού στις θείες γεμίσεις καλοσύνης (νης) την αφήνεις με νερό της αγίας γάλακτος (νης) τ' στάγινα σου, ελα σπιτί να με πλάσεις (νης) από στην άρμυαλιά σου να με πάρεις, κ' από στην άρμυαλιά σου να με πάρεις, κ' από στην άρμυαλιά σου να με πάρεις.

Υπάρχουν ακόμα και τα γεμάτα από λυρισμό ερωτικά ποιήματα, τα τυφρά ή παιγνιδιάρικα, που είναι συνυφάμενα με την ίδια ένταση της συγκίνησης, με την ίδια φλόγα και ειλικρίνεια. Και υπάρχουν κι' αρκετά άλλα, με μία φιλοσοφημένη στοιχειότητα, όπου ο ποιητής δείχνει την ωριμότητα και τη βαθύτητα της σκέψης του, ενώ σύγχρονα μας φανερώνει τη θάλη του για τη μορφή του. Το πολύ κοινό μπορεί να ζήσει τον Κερθαίο περισσότερο σαν μεταφορική, ή σαν άγνωστη του Δημοτικού, με ο έλκετος λόγος είναι πρώτα και πάνω απ' όλα ένας ποιητής, που με κάποιον τρόπο, και ζει με την ποιήση, σε σημείο τέτοιο, ώστε να του γίνει ο άχωριστος και καθημερινός σύμφωνος, όπως είναι πάντα - κάτω ο άερας για έναν κοινό άνθρωπο.

Η ποιήση του Κερθαίου - που πρέπει να σημειωθεί πως είχαν άρκετά χρόνια να μας δώσει συγκεντρωμένες σε ιδιαίτερο βιβλίο τις ποιητικές του δημιουργίες - είναι απλή, αλλά και σύγχρονα ιδιαιτέρως. Αυτό που ειπώθηκε, ότι ο ποιητής είναι ένας «νοοκρατούμενος άνθρωπος» που στα ποιήματά του, το σπύσμα έρχεται σε δεύτερη μορφή, παρ' όσον από το χανητήρι της ακήνης δεν βρισκόμαστε να είναι σωστό. Απ' εναντίας, στην ποιήση του Κερθαίου, την απαλλαγμένη από μολοδροματισμούς και φτηνές αισθηματολογίες, την επιγραμματική θέλεγα, το αίσθημα είναι διάχυτο και κυρίαρχο, με ανάγκη ζωική, που συνδυάζεται με την ώριμη και φιλοσοφημένη σκέψη, δίνει στους στίχους του την ιδιαίτερη εκείνη χάρη, που τους κάνει να ξεχωρίζουν και να συγκινούν:

«Το γυαλό μου άστέρη, κι' ο γυαλό περβιό, πόδι μοίρα σ' έχει όμοιο στὸν άγνο σὸν ούνατο;

Οι άχτιδες σου μινύνη κάποιον καινούργιον άνδηρό που λαμπρότερος θάναυ ο ήλιος πὸδ θά βγει.

ή μιν είσαι σημάδι, μάς νύχτας πὸδ εἰνὰ δὲ πινύει σὸν σονάδι και κάποιος πὸδ θινάδι;» (Κ. Γ. ΜΥΛΩΝΟΓΙΑΝΝΗ)

ΤΟΥ Κ. Γ. ΜΥΛΩΝΟΓΙΑΝΝΗ

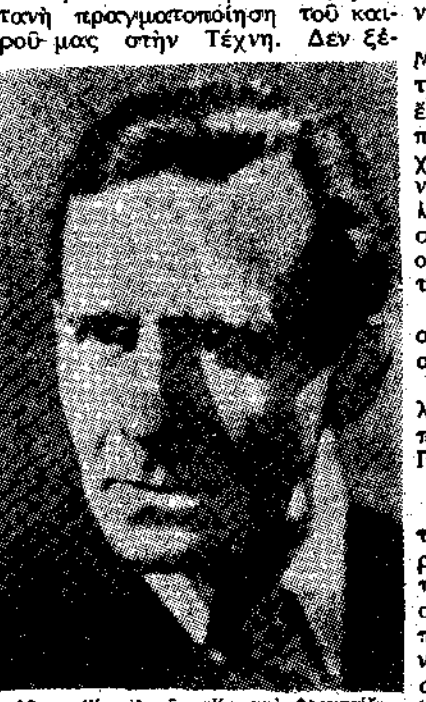
ΔΗΜ. ΨΑΦΑ: «ΤΟ ΣΤΡΑΒΟΕΥΛΟ»
Θιάσος - Θέατρο 'Αργυρούπουλου

Η Γαλλία έχει να επιδείξει τις σοβαρότερες θεατρικές εκδηλώσεις στον καιρό μας. Όπως και στις άλλες τέχνες, τη μουσική, τη ζωγραφική, την αρχιτεκτονική, έτσι και στο θέατρο το Παρίσι έδωσε με τον ποσοστό βήματα από την εσωτερική ανάγκη της αναμόρφωσης της τέχνης και της αναπροσαρμογής της αισθητικής ευφορίας του ανθρώπου στον ψυχικό του παλμό, από τον οποίο βγαίνει ο παρ'όλας πολιτισμός των έλλων άπομακρυσμένων. Στο Παρίσι επίσης - κι' αυτό ήταν ή άπαρχή της ανάπτυξης της τέχνης - συνειδητοποιήθηκε ή διαπίστωση των τεχνικών στοιχείων και των προϋποθέσεων της εκδηλώσης της κάθε τέχνης και καλλιτεχνικής συστήσης. Αυτά όλα αποτέλεσαν ή ούσιαστική έκφραση της εποχής μας, είναι το ζωντανό σημάδι της Τέχνης.

Η Κομεντί Φρανσάζ στη μορφή πὸδ μάς παρουσιάστηκε κατά την πρώτη παράστασή της στο Βασιλικό Θέατρο την περασμένη Τρίτη και στη μορφή πὸδ

ΤΟΥ Κ. ΣΩΚΡ. ΚΑΡΑΝΤΙΝΟΥ

Την έξομας άς πριν από χρόνια προτού χυθεί στις φλέβες της το αίμα των νέων πρωτόπων σκιανοθετών του Παρισίου, δὲν άνι'προσωπεί άρκετά ή ζωντανή πραγματοποιήση του καιρού μας στην Τέχνη. Δεν έξ-

Ο κ. Γουζελ της Κομεντί Φρανσάζ, πὸδ διευκύνει το τμήμα του κρατικού γαλλικού θεάτρου, πὸδ έρρεσε στην Άθήνα την περασμένη Τρίτη.

Την έξομας άς πριν από χρόνια προτού χυθεί στις φλέβες της το αίμα των νέων πρωτόπων σκιανοθετών του Παρισίου, δὲν άνι'προσωπεί άρκετά ή ζωντανή πραγματοποιήση του καιρού μας στην Τέχνη. Δεν έξ-

Την έξομας άς πριν από χρόνια προτού χυθεί στις φλέβες της το αίμα των νέων πρωτόπων σκιανοθετών του Παρισίου, δὲν άνι'προσωπεί άρκετά ή ζωντανή πραγματοποιήση του καιρού μας στην Τέχνη. Δεν έξ-

Την έξομας άς πριν από χρόνια προτού χυθεί στις φλέβες της το αίμα των νέων πρωτόπων σκιανοθετών του Παρισίου, δὲν άνι'προσωπεί άρκετά ή ζωντανή πραγματοποιήση του καιρού μας στην Τέχνη. Δεν έξ-

Την έξομας άς πριν από χρόνια προτού χυθεί στις φλέβες της το αίμα των νέων πρωτόπων σκιανοθετών του Παρισίου, δὲν άνι'προσωπεί άρκετά ή ζωντανή πραγματοποιήση του καιρού μας στην Τέχνη. Δεν έξ-

ΤΟ ΕΡΧΟΜΕΝΟ ΦΥΛΛΟ ΤΩΝ Νεοελληνικῶν Γραμμάτων

Δά είναι αφιερωμένο στὸν ΖΑΝ ΜΟΡΕΑΣ

Στις 30 Μαρτίου 1910 πέθανε στο Παρίσι ο Ζάν Μορέας, ο 'Ιωάννης Παπαϊωαννινοπούλου, και θαφτηκε στο νεκροταφείο Πέρ Ασαζή.
Τρίατα χρόνια πέρασαν από τότε. Άν ο άνθρωπος δεν άπάρχει πιά, το έργο του έμεινε. Η έπίδρασή του στην ποιήση, τόσο της φυσικής πατρίδας του, της Γαλλίας, άποαθήκεν, της πνευματικής πατρίδας του, της Γαλλίας, στέθηκε έξαιρετική. Το περιοδικό μας, τιμώντας ή μνήμη του Έλληνογαλλού ποιητή, άφιράνετο το έρχόμενο φύλλο του στὸν άνθρωπο και στὸ έργο του.

- ΠΩΛ ΒΑΛΕΡΥ, της Γαλλικής 'Ακαδημίας.
- ΣΑΡΑ ΜΩΡΡΑΣ, της Γαλλικής 'Ακαδημίας.
- ΜΠΡΑΚ ΝΤΕΡΡΟΥΣΣΩ, διευθυντή της Σχολής 'Ανωτέρων Σπουδών της Σορβόννης.
- ΦΙΛΕΑ ΛΕΜΠΕΓΚ, βραβείο Μορέας και κριτικό του Παριανού «Χρόνου».
- ΖΑΚ ΚΟΠΩ, τὸν διάσημο σκινοθέτη.
- ΠΙΕΡ ΣΑΝΤΡΑΪΝ, καθηγητή της Σορβόννης.
- ΜΑΞ ΖΑΚΟΜΠ, τὸν πρωτοποριστικό Γάλλο ποιητή.
- ΑΝΤΡΕ ΜΙΡΑΜΠΕΛ, καθηγητή της Σορβόννης και της Σχολής 'Ανατολικῶν Γλωσσῶν του Παρισιού.
- ΟΚΤΑΒ ΜΕΡΛΙΕ, διευθυντή του Γαλλικού 'Ινστιτούτου 'Αθηνῶν και μεταφραστή στὰ γαλλικά του Παπαδιαμαντή.
- ΡΟΖΕ ΜΙΛΙΕΣ, καθηγητή του Γαλλικού 'Ινστιτούτου 'Αθηνῶν.
- ΜΑΡΙΟ ΜΕΝΙΕ, τὸν διάσημο έλληνοιστή και συγγραφέα του 'Χρυσού Φύλλου τῶν Θεῶν και τῶν Ηρώων.
- 'Επίσης μιά γνώμη πὸδ μάς έστειλε ο ΑΝΤΡΕ ΖΙΝΤ: ἀπὸ τὰ φύλλα του 'Ημερολογίου του, κ' ένα κεφάλαιο ἀπὸ τὸ πολυκροτο βιβλίο του ΛΟΥΓΙ' ΡΟΥΣΣΕΛ για τὸν Μορέας.
- Τὸ έρχόμενο ΜΟΡΕΑΣ τῶν «Ν. Γ.» ἀποτελείετα σταθμὸ για τὴ μελέτη του ΜΟΡΕΑΣ και θα σταθεί μιά μοναδική έλληνοική έκδοτική έπιτυχία.

ρούμε τί έγινε κατά κ' ούτε μπορούμε να το πούμε με μόνο το δείγμα της «'Αμαξας».

Τὸ σημείωμα αυτό γράφεται μετὰ τὴν πρώτη παράστασή της τὴν «'Ανδρομάχη» και τὴν «'Αμαξας». Στὴν «'Ανδρομάχη» ούτε και τὴ μουσειακή - ὃν μπορεί να τὴν ονομάσει κανείς κ' έτσι - έρμηνεία της ποιήσε Κομεντί Φρανσάζ, δὲν ξεχωρίζει κανείς. Ένώ δὲν έλειπε ο στόμιφος στὸ λόγο και τὴν κίνηση, ἀπὸ τὸ άλλο μέρος ή έπιτροπή του σύγχρονου πνεύματος της φυσικότητας, άφοιοδύσε τὴν δημογένητα και τὴν ένότητα ἀπὸ τὸ ἀποτέλεσμα. Σ' αυτό ίσως να φταίει και τὸ ἀνακόταμα των νέων σκινοθετών στὴν Κομεντί Φρανσάζ. Εὰ τὸ ίδιου στὴν παράστασή του Μολιέρου πὸδ ή σκηνοθεσία της είναι του Κοκό. Ο Γουζελ ή Ρουβέρ ή Μαρρί Μπελ, ὃ ντὲ Ριγκυό είναι διακελυτο ήθοσοι πὸδ «κόκου του Μολιέρου». Οί δύο άντρες περισσότερο στὸ πνεύμα της παράδοσης πὸδ είητὸ θεάτρο σπὸτ, κ' οί δύο κυρίες λιγότερα. Η Ρουβέρ ὡς 'Ανδρομάχη ήλγε ευγένεια και ελαστικότητα. Είχε ρυθμό, ἀλλά δὲν είηε τὴν έντονη σχηματικότητα του Γουζελ και του ντὲ Ριγκυό. Αὐτοί πάλι στὸ σχῆμα τὸ έντονο, πὸδ λέμε στομφοδύει - άκριβῶς γινάτι το σχῆμα αὐτὸ τὸ πήραν ἀπὸ τὴν παράδοση και δὲν τὸ έπλῆρῶσαν με παλιό εσωτερικό και συναισθημα. Η Μαρρί Μπελ νομίζω ήταν σκληρή και ή άπειρογία της δὲν είηε τὴν πλαστικότητα και τὴ χάρη πὸδ ἀπαιτεί το ωραίο ἀργι'τεκτονικό στίχο του Ρακίνα και ή μουσική γαλλική λαλιά. Η έμφάνισή της στὴ «'Αμαξας» τὸδ Μεριμέ έδειξε πόση χάρη μπορεί να έξει σε κομμάτια πὸδ ἀπαίτην λιγότερη φόρμα κ' ὄχι πολλή ασυστρόπτη.

Εὰ ήτταν ἀφέλε: α να ὑποστηρίξει κανείς ότι στην έρμηνεία πὸδ δείχνουν ταγίντες μίας πολιτισμική άφροσύνη, δὲν βρισκεται κανένας κομμάτι άξία. 'Ισια-Ίσια τὸ πλάτος της κίνησης και τὸν λόγὸ πὸδ καλλιέργηθηκαν στὴν παράδοση μέσα στὸν μεγάλο χώρο του θεάτρου, είναι άρετή βασική και ούσιαστικὸ

Τὸ δείγμα της «'Αμαξας».

Τὸ σημείωμα αυτό γράφεται μετὰ τὴν πρώτη παράστασή της τὴν «'Ανδρομάχη» και τὴν «'Αμαξας». Στὴν «'Ανδρομάχη» ούτε και τὴ μουσειακή - ὃν μπορεί να τὴν ονομάσει κανείς κ' έτσι - έρμηνεία της ποιήσε Κομεντί Φρανσάζ, δὲν ξεχωρίζει κανείς. Ένώ δὲν έλειπε ο στόμιφος στὸ λόγο και τὴν κίνηση, ἀπὸ τὸ άλλο μέρος ή έπιτροπή του σύγχρονου πνεύματος της φυσικότητας, άφοιοδύσε τὴν δημογένητα και τὴν ένότητα ἀπὸ τὸ ἀποτέλεσμα. Σ' αυτό ίσως να φταίει και τὸ ἀνακόταμα των νέων σκινοθετών στὴν Κομεντί Φρανσάζ. Εὰ τὸ ίδιου στὴν παράστασή του Μολιέρου πὸδ ή σκηνοθεσία της είναι του Κοκό. Ο Γουζελ ή Ρουβέρ ή Μαρρί Μπελ, ὃ ντὲ Ριγκυό είναι διακελυτο ήθοσοι πὸδ «κόκου του Μολιέρου». Οί δύο άντρες περισσότερο στὸ πνεύμα της παράδοσης πὸδ είητὸ θεάτρο σπὸτ, κ' οί δύο κυρίες λιγότερα. Η Ρουβέρ ὡς 'Ανδρομάχη ήλγε ευγένεια και ελαστικότητα. Είχε ρυθμό, ἀλλά δὲν είηε τὴν έντονη σχηματικότητα του Γουζελ και του ντὲ Ριγκυό. Αὐτοί πάλι στὸ σχῆμα τὸ έντονο, πὸδ λέμε στομφοδύει - άκριβῶς γινάτι το σχῆμα αὐτὸ τὸ πήραν ἀπὸ τὴν παράδοση και δὲν τὸ έπλῆρῶσαν με παλιό εσωτερικό και συναισθημα. Η Μαρρί Μπελ νομίζω ήταν σκληρή και ή άπειρογία της δὲν είηε τὴν πλαστικότητα και τὴ χάρη πὸδ ἀπαιτεί το ωραίο ἀργι'τεκτονικό στίχο του Ρακίνα και ή μουσική γαλλική λαλιά. Η έμφάνισή της στὴ «'Αμαξας» τὸδ Μεριμέ έδειξε πόση χάρη μπορεί να έξει σε κομμάτια πὸδ ἀπαίτην λιγότερη φόρμα κ' ὄχι πολλή ασυστρόπτη.

Τὸ δείγμα της «'Αμαξας».

Τὸ δείγμα της «'Αμαξας».

Τὸ σημείωμα αυτό γράφεται μετὰ τὴν πρώτη παράστασή της τὴν «'Ανδρομάχη» και τὴν «'Αμαξας». Στὴν «'Ανδρομάχη» ούτε και τὴ μουσειακή - ὃν μπορεί να τὴν ονομάσει κανείς κ' έτσι - έρμηνεία της ποιήσε Κομεντί Φρανσάζ, δὲν ξεχωρίζει κανείς. Ένώ δὲν έλειπε ο στόμιφος στὸ λόγο και τὴν κίνηση, ἀπὸ τὸ άλλο μέρος ή έπιτροπή του σύγχρονου πνεύματος της φυσικότητας, άφοιοδύσε τὴν δημογένητα και τὴν ένότητα ἀπὸ τὸ ἀποτέλεσμα. Σ' αυτό ίσως να φταίει και τὸ ἀνακόταμα των νέων σκινοθετών στὴν Κομεντί Φρανσάζ. Εὰ τὸ ίδιου στὴν παράστασή του Μολιέρου πὸδ ή σκηνοθεσία της είναι του Κοκό. Ο Γουζελ ή Ρουβέρ ή Μαρρί Μπελ, ὃ ντὲ Ριγκυό είναι διακελυτο ήθοσοι πὸδ «κόκου του Μολιέρου». Οί δύο άντρες περισσότερο στὸ πνεύμα της παράδοσης πὸδ είητὸ θεάτρο σπὸτ, κ' οί δύο κυρίες λιγότερα. Η Ρουβέρ ὡς 'Ανδρομάχη ήλγε ευγένεια και ελαστικότητα. Είχε ρυθμό, ἀλλά δὲν είηε τὴν έντονη σχηματικότητα του Γουζελ και του ντὲ Ριγκυό. Αὐτοί πάλι στὸ σχῆμα τὸ έντονο, πὸδ λέμε στομφοδύει - άκριβῶς γινάτι το σχῆμα αὐτὸ τὸ πήραν ἀπὸ τὴν παράδοση και δὲν τὸ έπλῆρῶσαν με παλιό εσωτερικό και συναισθημα. Η Μαρρί Μπελ νομίζω ήταν σκληρή και ή άπειρογία της δὲν είηε τὴν πλαστικότητα και τὴ χάρη πὸδ ἀπαιτεί το ωραίο ἀργι'τεκτονικό στίχο του Ρακίνα και ή μουσική γαλλική λαλιά. Η έμφάνισή της στὴ «'Αμαξας» τὸδ Μεριμέ έδειξε πόση χάρη μπορεί να έξει σε κομμάτια πὸδ ἀπαίτην λιγότερη φόρμα κ' ὄχι πολλή ασυστρόπτη.

Τὸ δείγμα της «'Αμαξας».

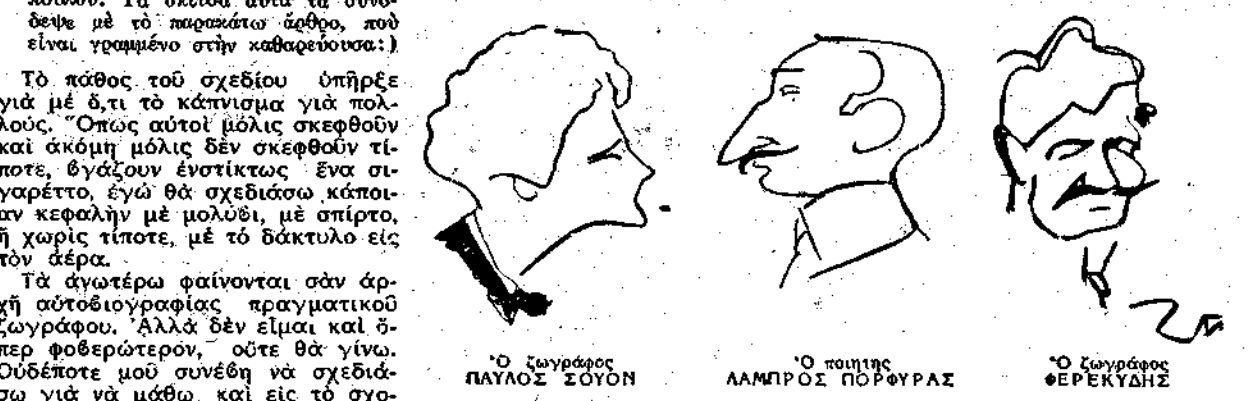
Ο ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ ΣΚΙΤΣΟΓΡΑΦΟΣ

Α. Κάλβου

Εἰς τὴν Ἐλευθερίαν

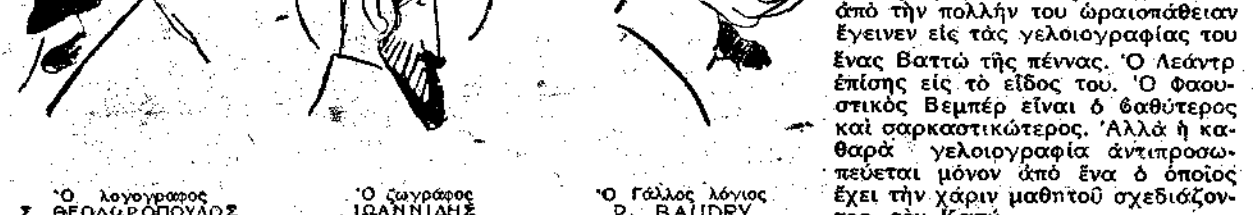
(Με τὴν εὐκαιρία τῆς 25ης Μαρτίου τὰ «Νεοελληνικά Γράμματα» δημοσιεύουν τὴν παρακάτω ὄδη τοῦ Ἀνδρέα Κάλβου):

«Ὅπως εἶναι γνωστὸ, ὁ Ζαχαρίας Παπαντωνίου δὲν ἦταν μόνον ἓνας ἐκλεκτὸς λογοτέχνης καὶ γεωγραφὴς, ἀλλὰ στίς ὄψεις τῆς σχολῆς του, ἀπεσώσατο μὲλος τῆς ζωγραφικῆς, ἀρκετοὺς μάλιστα νὰ ζωγραφίσῃ, ἀπὸ τὴν ἐκείνη ποὺ ποιεῖται. Ὁλοσχευόμενος δὲ μπουρσοῦ τ' ἀποφάσισε νὰ δημοσιεύσῃ καὶ ἀπὸ τὸ εἶδος τῆς ἀναμνηστικῆς τοῦ ἑθνικοῦ. Ὁ Κάλλιτέχνος τοῦ Γερασίμου Βόνου, σὲ 12ο φύλλο τοῦ Μάρτη 1911, δημοσίευσεν ἐν αὐτῷ τὸν, παρὰ μᾶλλον μὴ συγκρινόμενον στὸ σὸλον τῆς κ. Ἀύρας Θεοδοροπούλου. Τὰ σκίτσα αὐτὰ τὰ συνέθεθεν μετ' ὁ παραστάσι δὲθορον, εἴη εἶναι γραμμῶν στὴν καθάριστον:)

Τὸ πάθος τοῦ σχεδίου ὑπῆρξε γιὰ μὲν τὸ κἀντιον γιὰ πολλοὺς, ὅπως αὐτοὶ μάλιστα σκεφθὸν καὶ ἀκόμη μάλιστα δὲν σκεφθόν τίποτε, θάλασσον ἐνοστικῶς ἓνα σιγαρόττο, ἐγὼ δὲ σχεδιάσω κάποιον ἀνθρωπῶν με μολύβι, με σπῆτρο, ἢ χερσὶ τίποτε, μετ' ὁ δάκτυλό εἰς τὸν ἀέρα.

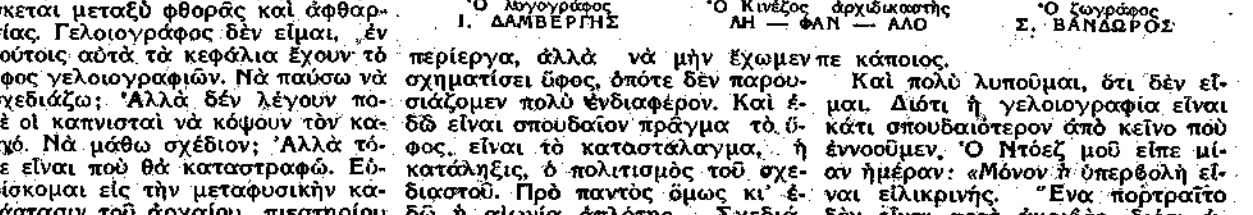
Τὰ ἀγατέρω φαίνονται σάν ἀρχὴ αὐτοβιογραφίας πραγματικὸν ζωγράφου. Ἀλλὰ δὲν εἶμαι καὶ ὑπερφοβώτερον, ὅσοι θὰ γίνω. Οὐδέποτε μὲν συνέθη νὰ σχεδιάσω γιὰ νὰ μάθω, καὶ εἰς τὸ σχολεῖον δὲν ἐδιδάχθην ποτὲ ἱγνογραφίαν. Ὄσοι ποτὲ δὲν ἐζήτησα νὰ μάθω ἐκεῖνο πὸδ ἀγαθόν, ἀπὸ τὸν μυνηριδίου καὶ ἀθρομένου φόνου, πὸδ ἔχομεν πολλοὶ πρὸς τὸ συντακτικόν μῆος ἰστορίας τέχνης. Ἐν τούτοις, κατεδικάσθην νὰ εὐθυσθῶ κάποιον σχεδίασ προωριωμένα νὰ πεταχθῶν, νὰ ὀπισθωθῶ, νὰ τὰ παρῆ ἄλλοι καὶ νὰ μὴ ἐναεβρε-

σύνθη, χωρὶς ν' ἀποκλείη καὶ τὴν ἐπιστημὴν, εἶναι ἄνεος ἰσχυρός, ἂν νῆρακα κάποτε, ὅτι τὸ ὁρατότερον γραμμικόν σχεδίου γάτας, πὸδ ὕπαιξει εἰς τὰς γαλλικὰς ἱγνογραφίαι, τὸ ἔκαμεν ἓνας μικρὸς μαθητὴς τοῦ δημοτικοῦ σχολείου παύλου. Ἦ ὁδὼς καὶ ὀμνύεται παιδικῶν τὸν παρατήρησι τὸν ὀδύνησε καὶ νὰ σχεδιάσῃ. Τούτῳ ἐνημιμίζει ἐκεῖ-

νο πὸδ λέγαται κάποτε, ὅτι τὸ σχεδίου δὲν εἶναι τὸσον ἐπιστημὴ, ὡσον εἶναι εὐφύια. Ὁ ἰδιοτρόπος οἶνον καὶ μῆδος. Ντὸς, ἔκ τῶν γνωστοτέρων ἄλλοτε γελιογραφῶν - τῆς Γαλλίας, συνερραθεῖς καὶ εἰς τὸ «Σιμπλιτισμό», μὸς ἔλεγεν ὅτι σὶ ποτὲ δὲν ἐδιδάχθη, ὅσοι ἱγνογραφίαν τοῦ σχολείου.

Ἀλλὰ τὸ πᾶν εἶναι νὰ ἔχη κανεὶς ὄφους εἰς τὸ σχεδίου του. Ἤμποροῦμεν νὰ σχεδιάσωμεν καλά ή

Καὶ πολλὸ λυποῦμαι, ὅτι δὲν εἶμαι Διάτι ή γελιογραφία είναι καὶ εἶναι σπουδαῖον πρᾶγμα τὸ ὄφους, εἶναι τὸ κατασταλάγμα, ή ὡν ἡμέραν: «Μόνον ή ὑπερόβη εἶναι εἶναι ποτὲ εὐφύιας, διαὶ ἀπαραίτη τὸν ὀφθαλμῶν. Ἐνα πορτραῖτο τῆς τῶσον τελευταῖα δὲσον διλογόνας λεπτομερείας θέλει, Σχετῶς τῶσον καλλιτερά δὲσον πᾶν κινῆται. Πραγματικῶς ή γελιογραφία ἀπαιτεῖ νὰ μὴν εἶσαι πὸδ ζωγράφος. Ἦ ἀμελεῖται τὸ σχεδίου εἶναι στοιχεῖον τῆς γελιογραφίας. Ὁ ἀγράμματος θέλει τὸ κύριον χαρακτηριστικόν, ὁ ζωγράφος δὲν ἡμπορεῖ νὰ τὸ ἱδῇ κῆ τὴν ἀνάγκην καὶ τὴν συνθέσιν πὸδ ἔχει νὰ δειπῇ τὴ μισοτέρα. Ἦ γελιογραφία εἶναι ὅσον ἓνα κομμάτι εἰκόνας ὅπου δὲν ἀνακόλῃς τὸ τίς πρέπει ν' ἀσπλάτῃς ἀπὸ τὸν κεφάλαι ἓνα κομμάτι, τὸ μοντέλο μὲ ή πορείας πὸδ δὲν ἀπολαύθῃ, βέβαια ὁ κανὼν αὐτὸς δὲν ἰσχύει διά τὴν ζωγραφικὴν γελιογραφίαν.

Δυστυχημένα πλάσματα
Τῆς πλέον δυστυχισμένης
Φύσεως, τελειωμένων
Ἐνα ἔθρονον καὶ εἰς ἄλλον
Πέφτομεν πάλιν.

Ἡμεῖς κατεδικάσθημεν
Ἄθλιοι, κοπιασμένοι,
Πάντα νὰ κατατρέχωμεν,
Ἀλλὰ ποτὲ δὲν φθάνομεν
Τὴν εὐτυχίαν.

Ἵσως (ἂν δὲν μετρέψῃ
Ματαῖα ἐπιτίς) εὐρίσκειται
Μετά τὸν θάνατόν μου
Γλυκυτέρα ζοῆ
Καὶ με προσμένει.

Ὅμως διατί ἔάν εἰσπείρῃ
Παντοῦ εἰς τὴν οἰκουμένην
Τὴν χάρην με τὴν θλιπνὴν
Τοῦ ἐπουρανίου πατρὸς
Τὸ δίκαιον χέρι.

Διατί κ' εἴδῃ ὅπου μ' ἔρριψεν
Εἰς τὴν ἀέριον σφαίραν,
Μίαν νὰ μὴν εἶδω τρέχουσαν
Διά με, μόνην μίαν βρῦσιν
Παρηγορίας;

Βρῶσιν! - Καὶ τί θαυμάσια
Τῆς Ἄρετῆς ἀένναος
Νερά δὲν βλέπω; Χύνονται
Ποταμῶν τριγύρω μου,
Τὴν γῆν σκεπάζουν.

Ὅ θνητοί, ποτισθῆτε,
Ἐάν τὸ θεῖον πίετε
Ρεῦμα, ὁ πόσις μετ' ἄκρως
Τὴν τρώσῃ, τὸ στρώμα σας
Ἄς βρέξῃ εἴθι.

Ἄς ἔλθῃ τότε, ἄς ἐλθῇ
Νὰ σὰς περικυκλώσῃ
Μετ' ὀκεινά, βρονταῖα
Πεμπουκουμένα σύννεφα
Ἡ δυστυχία.

Μιά δύναμις οὐράνιος
Εἰς τὴν ψυχήν σας διδοί
Πετὰ ἐλασφά, καὶ ὀρνίθηται
Λαμπρόν τὸ μετώπον σας
Ἰπὲρ τὴν νύκτα.

Ἀπὸ τὰ δόλμψια δώματα
Ἀροσρῶν καταβίβῃται
Χαράς, ἔλαιου φύσημα,
Καὶ στεγνῶν τὰ δάκρυα
Τὸν θρωπὰ σας.

Ἐκεῖ ὅπου ἐπατήσατε,
Ἰδοὺ οἱ καρποὶ φυτρώνουν,
Καὶ τ' ἄνη ἰσοῦ σκορπίζουσι
Τὰ κύματα εὐτυχῆ
Τῆς μεροδίας.

Τῆς φιλίας ή Χάρτης,
Καὶ τοῦ ὕμνου, συμπλέκουσι
Χορῶν πλουσίους στεφάνους,
Βαυδῶν ἔχουν τὸν θρόνον σας
Καὶ τὸν δοξάζουν.

Ἄν εἰς δικαιοσύνη εἰσθῆτε,
Πολέμοις, ή ἔνα μνήμα,
Μνήμα τιμῶν εὐρίσκεται,
Ἦ τὸν θρίαμβον τ' ἀνοματα
Καὶ τὰ κλωνάρια.

Τὰ πολύχρυσά πέπλα,
Καὶ τ' ἄρματα ὁ Πλούτος,
Γλυκὴ ή Σοφία τὸ φίλημα
Σὰς χαρίεις, ἔοι ἡναι
Με σὰς ή εὐφρονη.

Ὅ Ἄρεσι! πολῖτιμος
Ἐθεῖ σὺ ἡγάτας πάλαι
Τὸν Κιθαράων, σημερῶν
Τὴν γῆν μη παραίτησης,
Τὴν πατρικὴν μου.

Α. ΚΑΛΒΟΣ

ΤΑΞΙΔΙ ΣΤΗΝ ΑΜΕΡΙΚΑ

μόνιμ σου! Τι; 'Α! Ναι! Όχι κι' έγω μαζου'ν' άνασάου. Μ'ε συν-
πέρη' λ'λαχτάρα κι' άποζηχάτληκα
λίγο. Άριστέρος πνευμανοδωραχής!

Γιατί τρέμεις έτσι κι' είσαι ελά-
σσημ παγαμένη; Είναι τα νερά
τότε μαζου καλαφτούν κι' είναι
κι' ισχυία τών δέντρων πέρα. Κι' όταν
σάλευουν κάτω από τ' αεγάριό.
Δε' υπάρχουν, Άννούλα μου, φαν-
τάσματα. Άσε με τ' άσες του χ'α-
ριού στη μέση σου και δ'ες με τ' ά-
κροί σου. Έτσι, έπος έκείνοι τ' εν
χαίρεθ. Έμφάση! Πάσο τ' άσέρια
στός νεοσοκόμο.
—Άκαρτε τον στό νεκροβάλαμο.

Στό δουλό κρεβάτι φέρανε ένα
καϊδι' ίσαμ δεκά έρτα χρόνια. Δέ
μπαρέ να συνήθει με τ' εν ιδέο
πόι; βρισκίται στό ανατορίο. Σ'ά-
ραξέ από τό κλάμα και πάλεψε με
τ' ύσνεσοκόμο άσμευ νά τ' οκα-
τηρέουν νά βάλωσαν. Φαινόταν
πόι; πηγαίνε να ηούκασι, έτοιμ
καϊδί από τό τρίτο κρεβάτι
μά'νού.

—Τόν βράζανε;
Το καϊδι' τονάχτηκε από τό στρά-
μα του και φωνάζε παραλομένο.
—Για όσμευ τ' άσσο! Πάμε!
Μη λές τέτοια λόγια. Έγώ είμαι
ζωντανός άκούη! Καί δ'ά ζήσο! Ά-
κούς! Οά ζήσο, γιατί είσαι νέος
και τ' εν άγάπώ τ' εν ζώη.

Οι μέρες παδάκιον μονότονες,
ή μια ίδια κι' άπαράλλαχτή με τ' εν
άλλη. Μοιάζουν με άστέρη νεο-
σοκόμο, που περαύνω χωρίς νά
όχημαον ούτε ένα χαριετόμο. Μά
σήμερα μάς πέταξε ο άγέρας από
τό παραθύρο λίγες μπουκιές; από πα-
ροξένες μπουκιές. Ύστερα ένα κί-
λεδίον ήρθε και χύπησε στό τζάμι
κά τερατόνιο του.

—'Η Άνοιξη! 'Η Άνοιξη! φω-
νάζουε όλοι.
Μά ή φωνή μάς χτύπησε τούς
τέσσερις τοίχους κειφια και χωρίς
λέσημα κι' βεβήχωση για νά άνω-
θεί τρίγυρω μια κρία δουκαζήρα.
—Έβλω να ζήσο, βέλω να ζήσο!
φωνάζει τό νεο καϊδι' στόν ύπνο του.

—Έκει πέρα από τό παραθύρι, μιν-
τέρος κάμεινε νέους, έπευ σπατα-
ρά ή χαρα κι' ή ζώη, μά δέν τούς
έλεπτο. Τό μόνο που έλεπτο είναι
ένα κυκαριόσι. 'Η κορυφή του πε-
ραίνε από τό παραθύρι.
Τη φωνάζουε να ψηλάνει, νά
νεύσεται σμυβίλια, να κενεταίε
άπό τόν άέρα και να περλίει ά-
ρατα βροχάκια στό στεγασμό. Νά
γράφει τ' εν ιστορία μιάς άγίαης κι'
ένδ; πόνου.

Δίπλα από τό κυκαριόσι είναι ο
θάλαμος τών γυναικών. Έκει βρι-
σκειται κι' ή Άννούλα. 'Η Σωφία
η νεοσοκά μ'ε φέρνει συχνά νέε
της. Σήμερα της χάνανε άριστέρο
πνευμανοδωρακα. Τη Σωφίακ τ' εν
άγαπό, γιατί άγαπώ ή έκείνη τ' εν
Άννούλα μου. Τ' εν άγάπώ, γιατί
δ'ά παραεί τό καδηίον της και δ'
νυχτάκι και βγεί τό φευγάρι δά
μάς άρπάζε να πάμε λίγο έρω με
την Άννούλα, να μιλήσουε. Άν
τό μάβε ο γιατρέβ τ' εν τ' άσες και
δ'ά πενιάσι δά δ'ά ζητησάρε στης
δρόμης η Σωφίακ, ή καλή μάς
Σωφίακ.

Μ'ε χάρησε από τ' εν πρώτη στι-
γμή τ' ή φωνή σου.
Μά κι' ή φωνή σου έδλεπτα ο νεο-
κορύβα να πλένεις τ' εν σάχη κι'
έταν έτρεχας οάν τεταλούοίτα
τόν κίμο για νά μ'ε βρείς τ' εν
περφότερο λεουδιό κι' όταν πλά-
κρη κι' είναι οά ν' έψυαίον από
τα σπάλχνα της γ'ης και οά να κα-
τέβαινον από τά ουράνια. Κι' εί-
ναι οά να παίζουε διαλόγιά, οά να
λέ-
νε τ' άγέρι, οά να τραγουδούε Νε-
ραδίκες; Είναι ή Άνοιξη. Είναι
γλυκειά ή Άνοιξη, όπως είναι γλυ-
κειά κι' ή ζώη, Άννούλα μου. Πα-
ράβουε της άσέρια Ρωφίης τ' εν
χαρά της. Ρωφίης τ' εν βάλωχας
της. Έτσι να φουκαούον τά ντε-

ν' άπλώνεται και να μ'ε τυλίγει ο'
ένας σάνπερο μ'έρας. Ήταν αή-
τον λαχταρούε ή ψυχή μου. 'Η
μ'εον έρωταμένης και τρέλλες τό-
σο, που πνιγουε από εύχρη.
Περίεργα με μ'ε βάσειτε τ' εν εύ-
χρη να σου πώ τό μυτικό μου. Μά
οάν πάντα άποφύγετε τ' εν σάχη
που δ' άγγίζει τόν έρωτα. Κι' όταν
κάποια μέρα σου είπα κάβ άσέρια,
σού τό είπα για νά νά άλυφώ.
Περίεργα με μ'ε βάσειτε τ' εν εύ-
χρη να σου πώ τό μυτικό μου. Μά
οάν πάντα άποφύγετε τ' εν σάχη
που δ' άγγίζει τόν έρωτα. Κι' όταν
κάποια μέρα σου είπα κάβ άσέρια,
σού τό είπα για νά νά άλυφώ.
Περίεργα με μ'ε βάσειτε τ' εν εύ-
χρη να σου πώ τό μυτικό μου. Μά
οάν πάντα άποφύγετε τ' εν σάχη
που δ' άγγίζει τόν έρωτα. Κι' όταν
κάποια μέρα σου είπα κάβ άσέρια,
σού τό είπα για νά νά άλυφώ.

—Τι καλός που είσαι... και δέν
έρωτας. Μά δέ δά φεύγει; αί; Δέ
δά φεύγει;
—Όχι! Δέ δά φύγω ποτέ από
κοντά σου, σου είπα, γιατί... γιατί
δ' άγαπό.
Ύστερα έσκούφια και σου φίλησα
τό χέρι.
Μετ' όψινεσ δυνάτε τό χέρι, τ' έφε-
ρες στό στήθος σου και κ' άκαρ-
πώσε.
III
Και τώρα βέλω, Άννούλα, νά
θυμηθώ μ'ε άφορμούλα που κάναμε
οί δυο μ'εσ άπάνω στην κορυφή
τό Προφήτη 'Ηλια. Ήταν ή πρώ-
τη μέρα που άνακάλυφα κάβ ψόνου
φινταχόμα. Είναι ή ισχυία που
δ' αμωουε σου κόμωμε παραδομένη
στον ύπνο σου.
Σου μιλάρω για ταξίδια σε χώ-
ρες μακριές, για τ' εν χαρά τ' εν
ζώη, για τό μυτικό τ' εν άσέρια.
Ήσουν οάν άσέριαμν.
—Κύτταξε τό καράβια, μ'ε είπες
μιά στιγμή.
—Ναι, τά καράβια!
Τό καράβια έφάνετον άγνά στό
θάθος του πελάου με τά βάρη
πλωμένα και κινούντοσαν μ'εσ
τόν άποθόσω του δειλίου οάν δ'
όμαρτα τ' εν Αιουαίο.
Κι' είδη τό έλεγριμ σου να χάνε-
ται στό άσπερο και νά σβέντεται
δ'είθε κρουαζιέρο! Κι' είδη τό
καράβιο σου να δουκαίνουε! Κι' εί-
δη άσέρια νά παρασίον οάν να
ζωνταύσε από κάποιε έπιλατικό
τεπίο, που άσέρια έλέπω μαζου
οά τό πνιγουε σου κ' ηητοούσε νά
σέ σώσει.
Κι' έκει μέσα στην άγαναλία σου
ο' έπισε ένα δέχμα, ένας δυκ-
τός δέχμα, οά να πηγαίναν νά
πεταχόταν έρω τά σπάλχνα σου. Ύ-
στερα οά συνηπάρην οί λυγίμη κι'
έταν οά ρουτόνια τ' έχεις δέν ή-
περε; άλλο να μ'ε ποί; παρά κάβ
κι' άγαπούσε.
Τότερος π' άπό μ' άγαπούσε, Άν-
νούλα. Γι' αήτε όταν φέρεσ ένα
βράδυ και μ'ε είπες κάβ ήταν κα-
ρής και τελευτάσε καυτό τό παινι-
δίον και μ'ε μιλάρε για κάποιε
συνερωτολογικό γάμο που σου
πρότειναν μ'ε μ' ένα ταξίδι στην
Αμερικα. Δέ ήμπερσε νά τό πι-
οίσει.
Κι' όταν έπεσε στα πόδια σου και
οά έκτεφάσε, τότελο κάβ σπαράξε
ή καρδιά σου, μά ν'είμας π' άσέρια
της άγάπης σου, για ένα ταξίδι
στην Αμερικα. Ένα ταξίδι στην
Αμερικα. Δέ μ'ένταξε τό νύημα
του τραγουδι ταξιδιού και τη δου-
λεία έκανες για τ' εν άγάπη και
Άννούλα. Και ο' έβρισε τότε και
ο' είπα πρόσυχη κι' έρωτα χωρίς
να νουώσο τίποτε από τό σπαγα-
νό τ' εν καρδιάς σου.
Και έρωτα; Μαύρη που ήταν ή
ζώη χωρίς εσόνα!
Κάθε μέρα οάν έρωτα ο ήλιος έ-
παρίαν τό όρφομ π'έν τ' εν Προφήτη
'Ηλια. Τό έκκληρώμα ήταν πάντα
δουλό και σμυβλωτό. Έπερσε οά
κάβ κακαζάλλητη ρεμένη και οά
λεφωόμα. Κάποτε νουίμα κάβ δ'
άκατ' ή φωνή σου.
—Νταν, νταν, χτυπούσε τ' εν κα-
μπάνα και περμιε από κάπου να
προβάλε. Μά ο' ήχεσ σπαρτίβ'οταν
στό θάλαμον άγέρα κι' ή ήρα τ' εν
βράχων έφτανε σ' άφτια μου οάν
πένημο ναούοριμα από δ'από μου
πόνο.
Ύστερα κάθίκα ο' ένα δ'όραχ-
όμα τ' εν κεφάλι μου συντριμμέ-
νο, και κύτταξε όρα τό καράβια,
που χάνετουσαν οάν άσέρια μέσα
στη δουλάρη της ύψης.
Ένα χρονο πέττ'ε με τά δάκρυά
μου σ' εν εύχρη, ώσπου μ'έαν
ήμ'ερα άνακάλυφα ο γιατρέβ π' ά-
μα, με τό μαρτύρ' μ'ούρησε τ' εν
σπάλχνα μου, βάλωχας τ' εν κά-
χ'ου. Νουίμα κάβ κανεί δέν είχε ύπο-

—Έμπερσε τόν άσπερο, οά
μ'ε βρούε από τό πηγυρίο με τόν
κουό. Και έπλανε οά μια σάχη. 'Ο
κουό σου μιλάρω και σου είπα, πο-
φύγω, δέ σπαράξε; καν τ' εν κεφάλι
να μ'ε κινάσει. Τότελο με τ'
γλυκέ καρδιετύπη!—π' άσέρια
ου μ'ε έρωτα. Γιατί πήγε
νευρικά να τ' έφίσε κάποιε ρουχέ
κι' ή σάχη άναπευόσυρε και
μ'εκούφει τό φορέμα σου. Και
νευρικά πάλι, χωρίς να μ'ε κύτταξε,
οά να σφουγγίει έρω, άρπάζε τ' εν
κουό κι' έτρεξες τό πηγυρίο.
Είχε νουίμα. Ήμ'εν τόρα οί
όγ'υρες που κάβ ο' άγαπούσε.
Γιατί άλλο είχεσ θυμήσε παρά
επειθή άσέρια; Πετέ δέν ήταν τό
σάραξ ο ήλιος; όσο έκείνη τ' εν
στιγμή. Οί φράγιες βάρη; κάβ
ταξίδη οά μια στιγμή π'έν τ' εν
χιλιόες λεουδία. Ο' ήλιος
χίλιόες δεστέλλες μέσα στό νερό
και τις άσκουάδες της άναποθ'ο-
ρμιμένης σάχη. Τα ρουχά που
στέγναν άπ'έλωμενε ο' ένα σκα-
τεμένο άγέραστης κερασίε,
άμνηστονταν τά φλαμουρά μέσα
στό σάνπερο άπ' άγνατέτα που
έφ'ερε έκείνη τ' εν στιγμή τό δυνα-
μικό άγέρη. Σ' ά φλαμουρά μ'εξ
νιμ'ή τ' εν δική; μου!

Κι' ήσουν εκεί μπροστά μου
πιό φάρια καρά από μέρα στο δυρό
σου κι' ήμ'εν έτοιμο να γενωτί-
σο. Μά ού φανούσον άκούη κατα-
κόνηση από τό αίμα που είχε ανέ-
σει στο πρόσωπο σου. Είχεσ ντραπεί
τ' εν χαριτομένη σου ζαδειότι-
α. Κι' άζαχα. Θέε μου! κάπως
νά ήλιεσ να ρίξετ' εν κουό στό η-
γάδι παραπάτησε; άρπάζε μια
καυρή και βρέθηκεσ στό πατο.
Δέν πρόφτασε να φτάσει στο
νερό κι' έπεσε κι' έγώ μαζύ σου.
Σε τρέφαχ πάνα λιπεύμη. Σε ξε-
κούωκα, πέταξα τό π' εν
ροχά από πάνω σου και σου έκα-
νε άναπνευστικές κινήσεις. Άρ-
πάζε νά σπυραχέσ. Παρασίλοσε.
Τέεσ μοναχά πρόβλεπε πως οά είχε
σχεδόν γυμνή μπροστά μου. Τ' εν
αχάνα, μ'ένη έρόνταε τ' εν
κάνα, άρπάζε ένα φερέμα στεγνό
και τό τυλιγμένο σκαίνι και προ-
πάδησα αδέφια να ντύση τ' εν
σπορτα σου. Για νά τό κ'ατορφόσω
οά είχα σκαίνια στα χέρια. Κάβος ο'
άποθετα χ'αμα άλάλα, συνήλας έ-
λέτελα. Άνοιξη τ' εν ματία κι' έ-
κανε νά μ'ε χαρηελαίσι. Μά τ' εν
έδ'α στιγμή είδες δίπλα πεταχέ-
νά τ' εν αμνημένη ρουχά και κύττα-
ξε τ' εν φορέμα που φορούσε. Μιά
έκπαρχη φρίκης ζυγαφίησε και
πρόσωπο σου και μ'ε μιλάρε με
τ' εν ποιο τ' εν έρωτα.
—Δέ φορούσα τούτο τό φορέμα!
Θέε μου! Τι έκανες; Φύγε από
δ'ά... φύγε!

—Έκείνο τό βράδυ είχες περνώ
Ευρβία τ' εν ευκαρία να μ'ενα δι-
τες στιγμή με μ'ε κ'αδομένης κεν-
τά σου. Μ'έ έπισας από τά χέρια

—Έμπερσε τόν άσπερο, οά
μ'ε βρούε από τό πηγυρίο με τόν
κουό. Και έπλανε οά μια σάχη. 'Ο
κουό σου μιλάρω και σου είπα, πο-
φύγω, δέ σπαράξε; καν τ' εν κεφάλι
να μ'ε κινάσει. Τότελο με τ'
γλυκέ καρδιετύπη!—π' άσέρια
ου μ'ε έρωτα. Γιατί πήγε
νευρικά να τ' έφίσε κάποιε ρουχέ
κι' ή σάχη άναπευόσυρε και
μ'εκούφει τό φορέμα σου. Και
νευρικά πάλι, χωρίς να μ'ε κύτταξε,
οά να σφουγγίει έρω, άρπάζε τ' εν
κουό κι' έτρεξες τό πηγυρίο.
Είχε νουίμα. Ήμ'εν τόρα οί
όγ'υρες που κάβ ο' άγαπούσε.
Γιατί άλλο είχεσ θυμήσε παρά
επειθή άσέρια; Πετέ δέν ήταν τό
σάραξ ο ήλιος; όσο έκείνη τ' εν
στιγμή. Οί φράγιες βάρη; κάβ
ταξίδη οά μια στιγμή π'έν τ' εν
χιλιόες λεουδία. Ο' ήλιος
χίλιόες δεστέλλες μέσα στό νερό
και τις άσκουάδες της άναποθ'ο-
ρμιμένης σάχη. Τα ρουχά που
στέγναν άπ'έλωμενε ο' ένα σκα-
τεμένο άγέραστης κερασίε,
άμνηστονταν τά φλαμουρά μέσα
στό σάνπερο άπ' άγνατέτα που
έφ'ερε έκείνη τ' εν στιγμή τό δυνα-
μικό άγέρη. Σ' ά φλαμουρά μ'εξ
νιμ'ή τ' εν δική; μου!

Κι' ήσουν εκεί μπροστά μου
πιό φάρια καρά από μέρα στο δυρό
σου κι' ήμ'εν έτοιμο να γενωτί-
σο. Μά ού φανούσον άκούη κατα-
κόνηση από τό αίμα που είχε ανέ-
σει στο πρόσωπο σου. Είχεσ ντραπεί
τ' εν χαριτομένη σου ζαδειότι-
α. Κι' άζαχα. Θέε μου! κάπως
νά ήλιεσ να ρίξετ' εν κουό στό η-
γάδι παραπάτησε; άρπάζε μια
καυρή και βρέθηκεσ στό πατο.
Δέν πρόφτασε να φτάσει στο
νερό κι' έπεσε κι' έγώ μαζύ σου.
Σε τρέφαχ πάνα λιπεύμη. Σε ξε-
κούωκα, πέταξα τό π' εν
ροχά από πάνω σου και σου έκα-
νε άναπνευστικές κινήσεις. Άρ-
πάζε νά σπυραχέσ. Παρασίλοσε.
Τέεσ μοναχά πρόβλεπε πως οά είχε
σχεδόν γυμνή μπροστά μου. Τ' εν
αχάνα, μ'ένη έρόνταε τ' εν
κάνα, άρπάζε ένα φερέμα στεγνό
και τό τυλιγμένο σκαίνι και προ-
πάδησα αδέφια να ντύση τ' εν
σπορτα σου. Για νά τό κ'ατορφόσω
οά είχα σκαίνια στα χέρια. Κάβος ο'
άποθετα χ'αμα άλάλα, συνήλας έ-
λέτελα. Άνοιξη τ' εν ματία κι' έ-
κανε νά μ'ε χαρηελαίσι. Μά τ' εν
έδ'α στιγμή είδες δίπλα πεταχέ-
νά τ' εν αμνημένη ρουχά και κύττα-
ξε τ' εν φορέμα που φορούσε. Μιά
έκπαρχη φρίκης ζυγαφίησε και
πρόσωπο σου και μ'ε μιλάρε με
τ' εν ποιο τ' εν έρωτα.
—Δέ φορούσα τούτο τό φορέμα!
Θέε μου! Τι έκανες; Φύγε από
δ'ά... φύγε!

—Έκείνο τό βράδυ είχες περνώ
Ευρβία τ' εν ευκαρία να μ'ενα δι-
τες στιγμή με μ'ε κ'αδομένης κεν-
τά σου. Μ'έ έπισας από τά χέρια

φ'ερί δοσ έγώ. Μά όταν μετά δυο
μέρες μ' έφεραν έδώ, όταν άντι-
κρουσά τίσο από τό κυκαριόσι
παράβη ένα χλωμό προσώπι και
με κύτταξε περίεργα στην άρχη
κι' ύστερα να άνοιγουε διάπλατα
τά μάτια του και να χαράζετη και
νά άποζηλιώνη, κι' ήταν έτοιμ
να δ'άσέσ σου, σου είπα, γιατί... γιατί
δ' άγαπό.
Ύστερα έσκούφια και σου φίλησα
τό χέρι.
Μετ' όψινεσ δυνάτε τό χέρι, τ' έφε-
ρες στό στήθος σου και κ' άκαρ-
πώσε.
III
Και τώρα βέλω, Άννούλα, νά
θυμηθώ μ'ε άφορμούλα που κάναμε
οί δυο μ'εσ άπάνω στην κορυφή
τό Προφήτη 'Ηλια. Ήταν ή πρώ-
τη μέρα που άνακάλυφα κάβ ψόνου
φινταχόμα. Είναι ή ισχυία που
δ' αμωουε σου κόμωμε παραδομένη
στον ύπνο σου.
Σου μιλάρω για ταξίδια σε χώ-
ρες μακριές, για τ' εν χαρά τ' εν
ζώη, για τό μυτικό τ' εν άσέρια.
Ήσουν οάν άσέριαμν.
—Κύτταξε τό καράβια, μ'ε είπες
μιά στιγμή.
—Ναι, τά καράβια!
Τό καράβια έφάνετον άγνά στο
θάθος του πελάου με τά βάρη
πλωμένα και κινούντοσαν μ'εσ
τόν άποθόσω του δειλίου οάν δ'
όμαρτα τ' εν Αιουαίο.
Κι' είδη τό έλεγριμ σου να χάνε-
ται στό άσπερο και νά σβέντεται
δ'είθε κρουαζιέρο! Κι' είδη τό
καράβιο σου να δουκαίνουε! Κι' εί-
δη άσέρια νά παρασίον οάν να
ζωνταύσε από κάποιε έπιλατικό
τεπίο, που άσέρια έλέπω μαζου
οά τό πνιγουε σου κ' ηητοούσε νά
σέ σώσει.
Κι' έκει μέσα στην άγαναλία σου
ο' έπισε ένα δέχμα, ένας δυκ-
τός δέχμα, οά να πηγαίναν νά
πεταχόταν έρω τά σπάλχνα σου. Ύ-
στερα οά συνηπάρην οί λυγίμη κι'
έταν οά ρουτόνια τ' έχεις δέν ή-
περε; άλλο να μ'ε ποί; παρά κάβ
κι' άγαπούσε.
Τότερος π' άπό μ' άγαπούσε, Άν-
νούλα. Γι' αήτε όταν φέρεσ ένα
βράδυ και μ'ε είπες κάβ ήταν κα-
ρής και τελευτάσε καυτό τό παινι-
δίον και μ'ε μιλάρε για κάποιε
συνερωτολογικό γάμο που σου
πρότειναν μ'ε μ' ένα ταξίδι στην
Αμερικα. Δέ ήμπερσε νά τό πι-
οίσει.
Κι' όταν έπεσε στα πόδια σου και
οά έκτεφάσε, τότελο κάβ σπαράξε
ή καρδιά σου, μά ν'είμας π' άσέρια
της άγάπης σου, για ένα ταξίδι
στην Αμερικα. Ένα ταξίδι στην
Αμερικα. Δέ μ'ένταξε τό νύημα
του τραγουδι ταξιδιού και τη δου-
λεία έκανες για τ' εν άγάπη και
Άννούλα. Και ο' έβρισε τότε και
ο' είπα πρόσυχη κι' έρωτα χωρίς
να νουώσο τίποτε από τό σπαγα-
νό τ' εν καρδιάς σου.
Και έρωτα; Μαύρη που ήταν ή
ζώη χωρίς εσόνα!
Κάθε μέρα οάν έρωτα ο ήλιος έ-
παρίαν τό όρφομ π'έν τ' εν Προφήτη
'Ηλια. Τό έκκληρώμα ήταν πάντα
δουλό και σμυβλωτό. Έπερσε οά
κάβ κακαζάλλητη ρεμένη και οά
λεφωόμα. Κάποτε νουίμα κάβ δ'
άκατ' ή φωνή σου.
—Νταν, νταν, χτυπούσε τ' εν κα-
μπάνα και περμιε από κάπου να
προβάλε. Μά ο' ήχεσ σπαρτίβ'οταν
στό θάλαμον άγέρα κι' ή ήρα τ' εν
βράχων έφτανε σ' άφτια μου οάν
πένημο ναούοριμα από δ'από μου
πόνο.
Ύστερα κάθίκα ο' ένα δ'όραχ-
όμα τ' εν κεφάλι μου συντριμμέ-
νο, και κύτταξε όρα τό καράβια,
που χάνετουσαν οάν άσέρια μέσα
στη δουλάρη της ύψης.
Ένα χρονο πέττ'ε με τά δάκρυά
μου σ' εν εύχρη, ώσπου μ'έαν
ήμ'ερα άνακάλυφα ο γιατρέβ π' ά-
μα, με τό μαρτύρ' μ'ούρησε τ' εν
σπάλχνα μου, βάλωχας τ' εν κά-
χ'ου. Νουίμα κάβ κανεί δέν είχε ύπο-

—Έμπερσε τόν άσπερο, οά
μ'ε βρούε από τό πηγυρίο με τόν
κουό. Και έπλανε οά μια σάχη. 'Ο
κουό σου μιλάρω και σου είπα, πο-
φύγω, δέ σπαράξε; καν τ' εν κεφάλι
να μ'ε κινάσει. Τότελο με τ'
γλυκέ καρδιετύπη!—π' άσέρια
ου μ'ε έρωτα. Γιατί πήγε
νευρικά να τ' έφίσε κάποιε ρουχέ
κι' ή σάχη άναπευόσυρε και
μ'εκούφει τό φορέμα σου. Και
νευρικά πάλι, χωρίς να μ'ε κύτταξε,
οά να σφουγγίει έρω, άρπάζε τ' εν
κουό κι' έτρεξες τό πηγυρίο.
Είχε νουίμα. Ήμ'εν τόρα οί
όγ'υρες που κάβ ο' άγαπούσε.
Γιατί άλλο είχεσ θυμήσε παρά
επειθή άσέρια; Πετέ δέν ήταν τό
σάραξ ο ήλιος; όσο έκείνη τ' εν
στιγμή. Οί φράγιες βάρη; κάβ
ταξίδη οά μια στιγμή π'έν τ' εν
χιλιόες λεουδία. Ο' ήλιος
χίλιόες δεστέλλες μέσα στό νερό
και τις άσκουάδες της άναποθ'ο-
ρμιμένης σάχη. Τα ρουχά που
στέγναν άπ'έλωμενε ο' ένα σκα-
τεμένο άγέραστης κερασίε,
άμνηστονταν τά φλαμουρά μέσα
στό σάνπερο άπ' άγνατέτα που
έφ'ερε έκείνη τ' εν στιγμή τό δυνα-
μικό άγέρη. Σ' ά φλαμουρά μ'εξ
νιμ'ή τ' εν δική; μου!

Κι' ήσουν εκεί μπροστά μου
πιό φάρια καρά από μέρα στο δυρό
σου κι' ήμ'εν έτοιμο να γενωτί-
σο. Μά ού φανούσον άκούη κατα-
κόνηση από τό αίμα που είχε ανέ-
σει στο πρόσωπο σου. Είχεσ ντραπεί
τ' εν χαριτομένη σου ζαδειότι-
α. Κι' άζαχα. Θέε μου! κάπως
νά ήλιεσ να ρίξετ' εν κουό στό η-
γάδι παραπάτησε; άρπάζε μια
καυρή και βρέθηκεσ στό πατο.
Δέν πρόφτασε να φτάσει στο
νερό κι' έπεσε κι' έγώ μαζύ σου.
Σε τρέφαχ πάνα λιπεύμη. Σε ξε-
κούωκα, πέταξα τό π' εν
ροχά από πάνω σου και σου έκα-
νε άναπνευστικές κινήσεις. Άρ-
πάζε νά σπυραχέσ. Παρασίλοσε.
Τέεσ μοναχά πρόβλεπε πως οά είχε
σχεδόν γυμνή μπροστά μου. Τ' εν
αχάνα, μ'ένη έρόνταε τ' εν
κάνα, άρπάζε ένα φερέμα στεγνό
και τό τυλιγμένο σκαίνι και προ-
πάδησα αδέφια να ντύση τ' εν
σπορτα σου. Για νά τό κ'ατορφόσω
οά είχα σκαίνια στα χέρια. Κάβος ο'
άποθετα χ'αμα άλάλα, συνήλας έ-
λέτελα. Άνοιξη τ' εν ματία κι' έ-
κανε νά μ'ε χαρηελαίσι. Μά τ' εν
έδ'α στιγμή είδες δίπλα πεταχέ-
νά τ' εν αμνημένη ρουχά και κύττα-
ξε τ' εν φορέμα που φορούσε. Μιά
έκπαρχη φρίκης ζυγαφίησε και
πρόσωπο σου και μ'ε μιλάρε με
τ' εν ποιο τ' εν έρωτα.
—Δέ φορούσα τούτο τό φορέμα!
Θέε μου! Τι έκανες; Φύγε από
δ'ά... φύγε!

—Έκείνο τό βράδυ είχες περνώ
Ευρβία τ' εν ευκαρία να μ'ενα δι-
τες στιγμή με μ'ε κ'αδομένης κεν-
τά σου. Μ'έ έπισας από τά χέρια

—Έμπερσε τόν άσπερο, οά
μ'ε βρούε από τό πηγυρίο με τόν
κουό. Και έπλανε οά μια σάχη. 'Ο
κουό σου μιλάρω και σου είπα, πο-
φύγω, δέ σπαράξε; καν τ' εν κεφάλι
να μ'ε κινάσει. Τότελο με τ'
γλυκέ καρδιετύπη!—π' άσέρια
ου μ'ε έρωτα. Γιατί πήγε
νευρικά να τ' έφίσε κάποιε ρουχέ
κι' ή σάχη άναπευόσυρε και
μ'εκούφει τό φορέμα σου. Και
νευρικά πάλι, χωρίς να μ'ε κύτταξε,
οά να σφουγγίει έρω, άρπάζε τ' εν
κουό κι' έτρεξες τό πηγυρίο.
Είχε νουίμα. Ήμ'εν τόρα οί
όγ'υρες που κάβ ο' άγαπούσε.
Γιατί άλλο είχεσ θυμήσε παρά
επειθή άσέρια; Πετέ δέν ήταν τό
σάραξ ο ήλιος; όσο έκείνη τ' εν
στιγμή. Οί φράγιες βάρη; κάβ
ταξίδη οά μια στιγμή π'έν τ' εν
χιλιόες λεουδία. Ο' ήλιος
χίλιόες δεστέλλες μέσα στό νερό
και τις άσκουάδες της άναποθ'ο-
ρμιμένης σάχη. Τα ρουχά που
στέγναν άπ'έλωμενε ο' ένα σκα-
τεμένο άγέραστης κερασίε,
άμνηστονταν τά φλαμουρά μέσα
στό σάνπερο άπ' άγνατέτα που
έφ'ερε έκείνη τ' εν στιγμή τό δυνα-
μικό άγέρη. Σ' ά φλαμουρά μ'εξ
νιμ'ή τ' εν δική; μου!

Κι' ήσουν εκεί μπροστά μου
πιό φάρια καρά από μέρα στο δυρό
σου κι' ήμ'εν έτοιμο να γενωτί-
σο. Μά ού φανούσον άκούη κατα-
κόνηση από τό αίμα που είχε ανέ-
σει στο πρόσωπο σου. Είχεσ ντραπεί
τ' εν χαριτομένη σου ζαδειότι-
α. Κι' άζαχα. Θέε μου! κάπως
νά ήλιεσ να ρίξετ' εν κουό στό η-
γάδι παραπάτησε; άρπάζε μια
καυρή και βρέθηκεσ στό πατο.
Δέν πρόφτασε να φτάσει στο
νερό κι' έπεσε κι' έγώ μαζύ σου.
Σε τρέφαχ πάνα λιπεύμη. Σε ξε-
κούωκα, πέταξα τό π' εν
ροχά από πάνω σου και σου έκα-
νε άναπνευστικές κινήσεις. Άρ-
πάζε νά σπυραχέσ. Παρασίλοσε.
Τέεσ μοναχά πρόβλεπε πως οά είχε
σχεδόν γυμνή μπροστά μου. Τ' εν
αχάνα, μ'ένη έρόνταε τ' εν
κάνα, άρπάζε ένα φερέμα στεγνό
και τό τυλιγμένο σκαίνι και προ-
πάδησα αδέφια να ντύση τ' εν
σπορτα σου. Για νά τό κ'ατορφόσω
οά είχα σκαίνια στα χέρια. Κάβος ο'
άποθετα χ'αμα άλάλα, συνήλας έ-
λέτελα. Άνοιξη τ' εν ματία κι' έ-
κανε νά μ'ε χαρηελαίσι. Μά τ' εν
έδ'α στιγμή είδες δίπλα πεταχέ-
νά τ' εν αμνημένη ρουχά και κύττα-
ξε τ' εν φορέμα που φορούσε. Μιά
έκπαρχη φρίκης ζυγαφίησε και
πρόσωπο σου και μ'ε μιλάρε με
τ' εν ποιο τ' εν έρωτα.
—Δέ φορούσα τούτο τό φορέμα!
Θέε μου! Τι έκανες; Φύγε από
δ'ά... φύγε!

—Έκείνο τό βράδυ είχες περνώ
Ευρβία τ' εν ευκαρία να μ'ενα δι-
τες στιγμή με μ'ε κ'αδομένης κεν-
τά σου. Μ'έ έπισας από τά χέρια

—Έμπερσε τόν άσπερο, οά
μ'ε βρούε από τό πηγυρίο με τόν
κουό. Και έπλανε οά μια σάχη. 'Ο
κουό σου μιλάρω και σου είπα, πο-
φύγω, δέ σπαράξε; καν τ' εν κεφάλι
να μ'ε κινάσει. Τότελο με τ'
γλυκέ καρδιετύπη!—π' άσέρια
ου μ'ε έρωτα. Γιατί πήγε
νευρικά να τ' έφίσε κάποιε ρουχέ
κι' ή σάχη άναπευόσυρε και
μ'εκούφει τό φορέμα σου. Και
νευρικά πάλι, χωρίς να μ'ε κύτταξε,
οά να σφουγγίει έρω, άρπάζε τ' εν
κουό κι' έτρεξες τό πηγυρίο.
Είχε νουίμα. Ήμ'εν τόρα οί
όγ'υρες που κάβ ο' άγαπούσε.
Γιατί άλλο είχεσ θυμήσε παρά
επειθή άσέρια; Πετέ δέν ήταν τό
σάραξ ο ήλιος; όσο έκείνη τ' εν
στιγμή. Οί φράγιες βάρη; κάβ
ταξίδη οά μια στιγμή π'έν τ' εν
χιλιόες λεουδία. Ο' ήλιος
χίλιόες δεστέλλες μέσα στό νερό
και τις άσκουάδες της άναποθ'ο-
ρμιμένης σάχη. Τα ρουχά που
στέγναν άπ'έλωμενε ο' ένα σκα-
τεμένο άγέραστης κερασίε,
άμνηστονταν τά φλαμουρά μέσα
στό σάνπερο άπ' άγνατέτα που
έφ'ερε έκείνη τ' εν στιγμή τό δυνα-
μικό άγέρη. Σ' ά φλαμουρά μ'εξ
νιμ'ή τ' εν δική; μου!

Κι' ήσουν εκεί μπροστά μου
πιό φάρια καρά από μέρα στο δυρό
σου κι' ήμ'εν έτοιμο να γενωτί-
σο. Μά ού φανούσον άκούη κατα-
κόνηση από τό αίμα που είχε ανέ-
σει στο πρόσωπο σου. Είχεσ ντραπεί
τ' εν χαριτομένη σου ζαδειότι-
α. Κι' άζαχα. Θέε μου! κάπως
νά ήλιεσ να ρίξετ' εν κουό στό η-
γάδι παραπάτησε; άρπάζε μια
καυρή και βρέθηκεσ στό πατο.
Δέν πρόφτασε να φτάσει στο
νερό κι' έπεσε κι' έγώ μαζύ σου.
Σε τρέφαχ πάνα λιπεύμη. Σε ξε-
κούωκα, πέταξα τό π' εν
ροχά από πάνω σου και σου έκα-
νε άναπνευστικές κινήσεις. Άρ-
πάζε νά σπυραχέσ. Παρασίλοσε.
Τέεσ μοναχά πρόβλεπε πως οά είχε
σχεδόν γυμνή μπροστά μου. Τ' εν
αχάνα, μ'ένη έρόνταε τ' εν
κάνα, άρπάζε ένα φερέμα στεγνό
και τό τυλιγμένο σκαίνι και προ-
πάδησα αδέφια να ντύση τ' εν
σπορτα σου. Για νά τό κ'ατορφόσω
οά είχα σκαίνια στα χέρια. Κάβος ο'
άποθετα χ'αμα άλάλα, συνήλας έ-
λέτελα. Άνοιξη τ' εν ματία κι' έ-
κανε νά μ'ε χαρηελαίσι. Μά τ' εν
έδ'α στιγμή είδες δίπλα πεταχέ-
νά τ' εν αμνημένη ρουχά και κύττα-
ξε τ' εν φορέμα που φορούσε. Μιά
έκπαρχη φρίκης ζυγαφίησε και
πρόσωπο σου και μ'ε μιλάρε με
τ' εν ποιο τ' εν έρωτα.
—Δέ φορούσα τούτο τό φορέμα!
Θέε μου! Τι έκανες;

ΟΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ ΓΙΑ ΤΑ ΕΡΓΑ ΤΟΥΣ

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ ΜΕ ΤΟΥΣ Κ. ΚΑΡΘΑΙΟ - ΓΙΑΝΝΗ ΣΚΑΡΙΜΠΑ - Μ. ΚΑΡΗ

ΤΟΥ κ Β. Λ. ΚΑΖΑΝΤΖΗ

Ο κ. ΚΑΡΘΑΙΟΣ

Ο εκλεκτός μας συνεργάτης εμφανίζεται λίγο άργα σ' αυτή τη σειρά των συνεντεύξεων. Το πράγμα δεν έχει σημασία, μιά και δηλώσαμε ες αρχής πως ιεραρχία δεν θα κρατηθεί, με πάντως θάπρεπε να ζητήσουμε συγγνώμη γι' αυτή την άργοπορία, που οφείλεται σε μιά ανεξήγητη σειρά από συμπτώσεις.

— Πώς και πότε γράφτηκαν τα τραγούδια του «Sotto Voce»;

— Το «Sotto Voce» δεν είναι εκκωλό να σάς πω πως γράφτηκε. Καθώς το λέω και σ' ένα μικρό σημείωμα που έβαλα στο βιβλίο μου, τα ποιήματα της συλλογής αυτής είναι ένα μικρό μέρος από όσα έχω γράψει και τα περισσότερα τυπώσανε στο «Νουμά» και άλλα περιοδικά κατά το διάστημα που αρχίζει από το 1913 και τελειώνει με τον περασμένο χρόνο. Είναι συνθεμένα άλλα στο στρατώνια, άλλα στην Κηφισιά, άλλα στην Αθήνα, και μερικά στη Τζιά, όπου με είχε στείλει για ένα χρόνο ο εθνικός διχασμός στα 1918.

— Φυσικά, θα διαλέξατε τα καλύτερα.

— Αν είναι τα καλύτερα, κατά τη δική μου κρίση, ή έχι, δεν μπορώ να το πω. 'Ακόμη λιγότερο μπορώ να πω πως θα είναι τα καλύτερα κατά την κρίση των τρίτων, αφού άλλωστε αυτή διαφέρει: κατά την ιδιοσυγκρασία του καθενός και κατά το καλλιτεχνικό κλίμα όπου ο καθένας μας ζει. Τα διάλεξα έτσι, γιατί μου φάνηκε πως, μ' όλο το χρονικό διάστημα πού τα χωρίζει αναμεταξύ τους, είναι τονισμένα πάντως κάτω στην ίδια κλίμακα και γιατί, ίσως, άνομα σε άλλα συγγενικά τους είναι τα σχετικά τελειότερα στην τεχνική τους. Για το περίεργο του πράγματος θα σάς πω για ένα απ' τα ποιήματα που άρρασαν πιότερο. Έχει γραφτεί σε δύο δόσεις: μιά πριν από τους βαλκανικούς πολέμους μας και μιά ύστερ' απ' αυτούς. Άλλο να πω για το τραγούδι του «Γιόργου του Ράμπια». Ο Γιόργος ο Ράμπιας, ο λαγονούτης, ήτανε στρατιώτης μου στο ευζωνικό, όπου υπηρετούσα ως υπολοχαγός στα 1910. Και ήταν, άκριτως όπως τον περιγράψω στα δύο πρώτα τετράστιχα:

«Τόν κοιτάς καί σε βλέπει κατάματα
μά άλλο πιλιάζει το μισαλό του.»

Στο διάστημα του πολέμου τον έβαλα με τη φαντασία μου να σκωτωθεί μπροστά στα Γιάννενα και τον συλλογίστηκα νεκρό πάλι με το άκακο άπογευμαμένο χαμόγελό του, που ήτανε γεμάτο νοσταλγία και μουσική:

«Δυο παιδιά το Γιόργω σηκόνουνε,
μά του Γιόργου τ' αχειλία γελούνε...»

Αυτό το ποίημα έχει και κάτι άλλο πού το ξεχωρίζει από τ' άλλα: Είναι το μέτρο του. Σ' αυτό θέλησα να δοκιμάσω και στα νέα ελληνικά ένα μέτρο καθαρά τονικό, όπως τό έχουν κοινά οί Γερμανοί και οί 'Αγγλοι και όπως το δοκίμασα στα Ιταλικά ο Καρδουτσι και, άν δέ γε, ο Ντ' Αννούντσιο. Δηλαδή ένα άναπαριστικό στίχο με την έλευθερία, όπου το γυρεύει το νόημα και ή διάθεση, να μπαίνει στη θέση του άναπαριστού ένας λαμβός. Έτσι πού οι όμοιοι στίχοι δεν έχουν ίσον αριθμό από συλλαβές, μά έχουνε πάντα τους ίδιους τρεις μετρικούς τόνους. Για να διαβαστούνε σωστά αυτοί οι στίχοι, πρέπει εκείνος πού τους διαβάσει να κάνει πάντοτε τη συνίζηση εκεί πού ή παράλειψή της θα γεννούσε χασμωδία. Έτσι όπως ο στίχος:

«Ο λόχος του Ράμπια στα Γιάννενα
άρχίζει με δισύλλαβο πόδι. δηλ. με λαμβό, έτσι και ο στίχος:
μά άλλο πιλιάζει το μισαλό του
πρέπει να διαβαστεί με λαμβό στην άρχή, δηλαδή το «μά άλλο» θα προφερθεί σε δυο συλλαβές. Σας άπασχόλησα πολύ με τη μετρική μου, γιατί νομίζω πως με ένα τέτοιο μικτό μέτρο, τεχνικά εφαρμοσμένο, θά μπορούσαν ίσως να πλουτιστούν

και να φρεσκάρουν κάπως οί ρυθμοί μας. Στην ελληνική ποίηση δεν ξέρω άν έχει ποτέ εφαρμοστεί. Πάντως πολλούς τέτοιους στίχους έχω άπαντήσει στις μεταφράσεις των αρχαίων ποιητών και, συγκεκριμένα, στο ό κυρίου Ι. Γρυπάρη. Π. χ.

«Ποιάς θαρύμοχος πόνος, ξέω θά
(ξέινει.)
καί
«πού άτέλειωτή νύχτα σκεπάσει.»
(Οιδίπους επί Κολωνών)

Αυτό το πείραμά μου δεν τό εξακολούθησα για πολλούς λόγους. Ένας απ' αυτούς ίσως είναι ή μεγάλη μου έξοικείωση με τον έντεκασύλλαβο πού τον μεταχειρίστηκα σε πολλές χιλιάδες μεταφράζοντας έμμετρα έργα για τό θέατρο. Πάντως άπαρ' ό πως ο κύριος Μυριβήλης φαντάστηκε πως μπορούσα ποτέ έγώ να κάνω, και μόνο σ' αυτό τό ένα ποίημα, όπως είπε από τό ραδιόφωνο την περασμένη Κυριακή, τόσα μετρικά λάθη περιεχόμενο του βιβλίου. Χαμηλή φωνή και μαζί μουσική. Ο όρος είναι παγκόσμιος. Γνωστός σ' όλους τους πολιτισμένους λαούς της οικουμένης. Είναι όμορφος στο άκουσμα. Σύντομος. Ναι, βέβαια είναι ξενικός. Μά και τό «μήνη» και τό «άσαννά» τέτοια λογής ξενικά είναι. (Βλέπε και ξενικούς τίτλους στο Βερλαίν, στο Χάινε κ. ά.). Στους περισσότερους, άν όχι σε όλους, άρρεσε πολύ.

Το «Sotto Voce» είναι ή δεύτερη συλλογή πού τυπώνω. Την πρώτη (με πολλά τυπογραφικά και σκηνοθετικά λάθη) την έδωσα στα 1921, και όμολογώ πως εκείνη θά έμεινε χωρίς διάδοχο, άν δέ με παρακινήσαν από τη μιά μεριά ή φίλη ποιήτρια κυρία Λιλή 'Ακκωθίδη, πού έκανε και μιά τόσο τιμητική διάλεξη για μένα, την όποια και τύπωσε, και από την άλλή ό εκδοτικός όικος «Πυρός», πού φέτος παρουσιάστηκε πόν ένας μεγάλος φίλος και ύποστηρικτής της νεοελληνικής λογοτεχνίας.

Εκτός όμως από τό ποιήματα, ο κ. Καρθάιος έχει και μιά άλλη αξιόλογη πλευρά: ή μεταφραστική του. Οι μεταφράσεις του του Σαίξπηρ, πού δίδονται στο «Βασιλικό», είναι από τίς τελειότερες του είδους τους. Τόν ανατούνε, λοιπόν, σχετικά:

— Ποιά είναι, κατά τη γνώμη σας, ή στάση πού πρέπει να κρατάει ο μεταφραστής άπέναντι στο πρωτότυπο;

— Η στάση πού πρέπει να παίρνει ο μεταφραστής άπέναντι στο πρωτότυπο είναι ο σεβασμός. Πρέπει ο μεταφραστής να προσπαθεί να μπαίνει μέσα στην ψυχή του συγγραφέα και γι' αυτό πρέπει να ένει κάποια ψυχική συγγένεια μ' αυτόν. Πρέπει να φαντάζεται πως είναι αυτός ο συγγραφέας, ή ό ίδιος και πως πρέπει να πει αυτά πού έχει να πει, με όργανο τη νεοελληνική γλώσσα. Καί όταν είναι ανάγκη να θιάσει κάτι από τό πρωτότυπο, να νιώθει ποιά είναι ή κύρια οδσία του καλλιτεχνήματος — τό θέμα, οί ιδέες, ή μορφή, ή εικόνα και ή μουσική. Όχι πως αυτά τά πράγματα θά τά θρει ξεχωρισμένα στο πρωτότυπο. Μά θά έχει, κάθε φορά να ζυγιάσει πού μπορεί να ύστερήσει περισσότερο μπροστά σ' αυτό και να τό θιάψει λιγότερο. Γιατί δυστυχώς πάντως ο μεταφραστής είναι ένα είδος κακοποιός άπέναντι στο συγγραφέα μ' όλο πού, όταν εργάζεται καλά, με καλή συνείδηση και με άρκετή μόρφωση, γίνεται κατά ένα τρόπο άγαθοποιός για τους συμπατριώτες

του. Περισσότερα δεν πρέπει ίσως να σάς πω. Γιατί έχω τολμήσει αυτή των έργασια άπέναντι σε κολλοσους σαν τό Σαίξπηρ και τό Θεραβάντε και είμαι ίσως ύπόδικος άπέναντι σάς.

— Πώς θρίσκετε τη φετεινή παραγωγή των βιβλίων;

— Για τη φετεινή παραγωγή, αφού τη λέτε έτσι, δέ θά μπορούσα να σάς μιλήσω τόση σύντομα όσο τό ζητάει ή λίγη ώρα πού μάς μένει. Άλλωστε ούτε μπορώ να σάς μιλήσω όπως θά ήθελα, γιατί ακόμη δεν πρόλαβα να διαβάσω όλα τά βιβλία πού θήηκαν έφέτος. Σάν ειδικώτερος για τό στίχο μπορώ να σάς πω πως ή φετεινή παραγωγή ήταν πλουσιώτατη και, κατά τη γνώμη μου, άρίστης ποιότητας. Έχάρηκα τό πάγκολο «Ερωτικό» του κ. Μαλακίου, τον όποιο θαυμάζω, τό φιν ποιήματα του κ. Λαπαθιώτη, πού έπίσης τον θεωρώ από τους καλύτερους και ειδικώτερος τεχνίτες του νεοελ. στίχου, τά θαθιά ανθρώπινα ποιήματα του κ. Σημηριώτη ποιήματα του κ. 'Αγγ. Σημηριώτη και του κ. Γ. 'Αγγ. καθώς και τά λαμπρά ποιήματα του κ. Κουκούλα και της Κας Μυσιωτίτισσας, όλα γεννήματα ποιητικής τέχνης γνώσης, έμπειρης και γενιάτης από ζωή. Τους πεζογράφους δέ θρήκα ακόμη την ευκαιρία να τους διαβάσω όλους και γι' αυτό άποφεύγω να ξαναφέρω ονόματα. Μά από όσους έχω διαβάσει, μπορώ άδισταχτα να πω πως ή πεζογραφία μας μάς έδωσε, κι' αυτή, πλουσιώτατους και πολύ ζουμεσούς καρπούς. Με άπόλυτα αισιόδοξο μάτι μπορούμε να κοιτάσουμε προς τό μέλλον της ελληνικής λογοτεχνίας. Μά έδώ συλλογίζομαι τον πόλεμο πού έξαντλεί την 'Ευρώπη και σταματά. 'Ας ελπίζουμε στο καλύτερο και ός είμαστε προετοιμασμένοι για τό χειρότερο.

Ο κ. ΣΚΑΡΙΜΠΑΣ

— Τι έχετε να πείτε για τό τελευταίο σας βιβλίο;

— Για τό «Τό Σόλο του Φίγκαρω»: Νά σάς πω: χωρίς νάχω τη διάθεση να κάμω πνεύμα σε όθρος κανενός, θά είχα να πω για τό βιβλίο μου αυτό, ότι άρχισα να τό έκτιμώ τώρα και κατά τον τρόπο πού έκτιμώ και κανείς έναν άνθρωπο πού καταπαθαίνει έξ ατίας της άφέλειας και της άνομίας των άλλων. Άδω για χάρη, σήμερα και ένας γυμνασιόπαιδας έφέρει ότι π. χ. ή Γή έχει την τάδε διάκριση ή περιφέρειά: ή τον τάδε όγκον ή όθρος. Μολαταύτα ό 'Αναξαγόρας είπόντας πούς 'Αθηναίους ότι ή Γή είναι μεγαλύτερη από την... Πελοπόννησο, έφραγε από αυτούς τους συνανθρώπους της χρονιάς του τό ζόλο! 'Ο μύθος (;) δηλοί ότι οί περισσότεροι των κριτικών μας δέχτηκαν τό μυσιστόρημά μου αυτό με την ίδια άβέβαια έκπληξη πού οί 'Αθηναίοι δέχτηκαν τό «παράξενο άκουσμα» του αρχαίου φιλόσοφου. Κάμποσοι θυμωσαν. Και κέρα δυο ειρωνεύτηκαν! Με την ευκαιρία και στα τελευταία, θά είχα να πω για τους περυσιασούς αυτούς, ότι ή ειρωνία δεν μπορεί να είναι τά όλθητά πού φυτρώνουν σε έαρινούς λαχανόκηπους, παρά είναι τό μειδίαμα της «σοφίας». Και τό—τόχόν—έπιχειρήμα τους ότι αυτοί δεν είναι «σοφοί», πού είναι άπόλυτοι άξιόπροςοχο. Σε άπάντηση όμως εκείνων πού θυμωσαν, για τό Σόλο του Φίγκαρω θά είχα ν' αντιτάξω τις γνώμες έπίσης καθόπιως σαν κι' αυτούς κριτικούς μας (και κάμποσων ξένων) πού — και τί φταίω έγώ για τη γνώμη τους:— τό λένε «ένα μεγάλο βιβλίο». Δεν τό κάμνω όμως γιατί δεν ξέρω καλά τί ακριβώς έννοούν με τη λέξη «μεγάλο». ('Έχω χάσει την

ίστηση—καί μέτρησε μου ό Θεός άν φταίω έγώ για τότο—της ιεραρχίας αυτής...). Δεν ξέρω, κι' άν δεν τό έννοούν «μεγάλο» απ' άνάποδα, ός θρονται! Είναι τόση ή δυσπιστία μου στα «μεγάλα» βιβλία των τελευταίων καιρών, πού θά μου μπαίναν πολλοί ψύλοι σ' άφτία, άν σκόμωνα κι' έγώ κέρα σαν και αυτά «μεγάλα», μπρέ τζάμεν'. Και μάλλον πιστεύω για τό Σόλο του Φίγκαρω» τον κ. Πέτρο 'Ωρολόγα, πού στο νέο του βιβλίο «'Ενα κίνημα μεταξύ δύο πολέμων» μιλώντας για τό μυσιστόρημά μου αυτό, γράφει ότι: «κατέλαθε τους κριτικούς μας άπαράσκευους»...

— Τι θά τυπώσετε τώρα; Είδαμε στις έφημερίδες την άναγγελία μιάς δεύτερης ποιητικής συλλογής σας με τον παράξενον τίτλο «Βοϊδάγγελοι». Θά την κυκλοφορήσετε γρήγορα;

— Ναι. Μά γιατί μου λέτε τον τίτλο παράξενο; 'Ο Θεός δώσαντας στους ανθρώπους άγγέλους, τους έκαμε «κατ' εικόνα τους και όμοίωσή». Μόνον έτι τους πρόσεσε όρασία φτερά και υπεράνθρωπες ιδιότητες. Τους όστρους μου έγώ τους παρομοιάζω με βοΐδα, Καί δντας κι' έγώ, όπως όλοι οί άνθρωποι, και ιδιαίτερα οί ποιητές, μικρές θεός, έδω στην έξαίαση Γή μας, θέλησα να δώσω σ' αυτούς... τους άγγέλους των. Έγγραφα λοιπόν τους «Βοϊδάγγελους». Θά είναι κι' αυτοί μια άναγωγή των βοδίων, ίδιοι με δαΐτα κι' αντίκαστοι. Θάχουν και δαΐτο φτερά και υπερόυκοτες ιδιότητες! Μόνον ότι τοίτοι θάχουν κέρατα και νουρά. Θά τους δείτε. Θά είναι, σάς λέω, άπαράλλαχτοι... 'Όποτε, μη σάς φαίνεται ό τίτλος παράξενος.

— Τι ιδέα έχετε για την κυκλοφορία του 'Ελληνικού βιβλίου;

— Κατά δυστυχία μου, δεν κατέχω την Κινεζική για να σάς δώσω άπάντηση.

— Τι άλλο έχετε έτοιμο;

— Έτομο έχω και θά τυπώσω, άν μπορέσω φέτος και τότο, «Τό Βατερλά δυο γελοίων» και ένα άλλο μυσιστόρημα με τον τίτλο: «Η Τιν Χινίν». Τώρα γράφω ένα μυσιστόρημα πάλι, «Τόν 'Επίπεδον 'Ανωπο». Τί στραβοουτσουινίζετε; Σας φαίνεται πάλι ό τίτλος παράξενος; 'Ε, λοιπόν, σάς λέω ότι δεν είναι. 'Όταν τό τελειώσω και τό διαβάσετε κάποτε, θά ιδείτε ότι όπως κι' ένω, έχετε και σέο και όλοι υας οί άνθρωποι, έδόν απ' τις γνωστες, και μιά παραπάνω άίσθηση: την... έπίπεδη! Άλλά αυτό στο μέλλον. Για τό παρόν μόν μου τό λέτε όλα παράξενα. Εϊστε παράξενος...

Ο κ. ΚΑΡΗΣ

Γνώρισα τον Μίχο Κάρη άνάμεσα σε μιά σειρά από δαρέλια, τό θράδου πού μιά παρέα από νέους δίναμε να άνεπισήμο τραπέζι στον Δημοσθένη Βουτυρά. Με τον Βρεττάκο και τό Γιάνγκο Δημητριάδη αποτέλεσαμε ένα κουαρτέτο τόσο άρμονικό, πού, άν ήτανε λίγο ελαφρότερη ή άτμόσφαιρα των 'Ν. Γ.' κι' ό Βρεττάκος δεν είχε κιόλας μιλήσει, θά χωρούσε άραιότατα μιά κομωσική συνέντευξη. 'Ας είναι...

'Ο Μιχάλης Καρυστινός (όνομα άραιότερο κι' από τό ψευδώνυμο) είναι βοηθός δικηγόρου, έχει θγάλει δυο βιβλία («'Όταν βραδυάσει» και «'Εφιάλτες») άρέσει τό κρασί και σκοπεύει να ιδρώσει... σχολείο. Τί θάνα αυτό τό σχολείο (άν ποτέ ιδρυθεί) κανείς δεν ξέρει. Θά μάθει, λέει, τους ανθρώπους να διασκεδάζουνε πραγματικά. Πολύ καλά θά κάνει—θάλαγα έγώ. Οί φετεινές 'Απόκρηες δείξανε πως χρειάζεται άκόμα άρκετή διδασκαλία σ' αυτόν τον τομέα. Τώρα, άν ό Κίρην είναι ό καταλληλότερος δάσκαλος, είναι άλλη ιστορία.

Στά ερωτήματά μας άπανταί γραφτά. Θά δούμε κι' έδώ την άγωγή για την ύπαρξη, πού συναντήσαμε στους περισσότερους από τους νέους μας:

— Πώς βλέπετε τό βιβλίο σας;

— Κάθε μου διήγημα, μ' άπασχολεί μόνάχα απ' την ώρα πού θά τό «πίσω» ως την ώρα πού θά τό τελειώσω. 'Αμα τό δώσω πιά, ίσως έπειδή άμέσως αρχίζουν να πλέκονται καινούργια, όπως με τό πρώτο βιβλίο μου, έτσι και με τους «'Εφιάλτες» σχεδόν ξεχνάω πιά και τό περιεχόμενό τους.

— Πώς άντικρύζετε τη σημερινή εποχή;

— Πάντα, και τόιτη μάλιστα τη σημερινή εποχή μας, πιότερο από τις κενές άπασχολήσεις όρισμένων ανθρώπων, σε έπιφανειακές εκδηλώσεις της ζωής, με συνκινούν οί σιωπηλοί άνθρωποι της φτωχογειτονιάς, οί άνθρωποι του μικρομάγαζου, πού βολοδενονται ψυχικά απ' τά προβλήματα των τραγικών ήμερών μας, κι' απ' τό άτομικό δράμα τους. 'Ο γέρος πού νοιώθει μιά άλλη ζωή, και θρίσκειτά εξαφινά πρημένη στη νύχτα, όλοι τοίτοι, και όλοι κείνοι πού ζούνε, πού θέλουν να ζήσουν και δέ νοιώθουνε γιατί ζούνε, όπως στους «'Εφιάλτες» μου, έτσι και στο μέλλον θά με άπασχολούνε πάντα στις προσπάθειές μου. Καί γνωρίζοντας πως τότο είναι μεγάλο πού λέω, έχω ως πνίγομαι στα ρηγά νερά της «φοβίας» και της «μορφής» πού δέν είναι για μένα τό πάν, όπως άρχισα, μ' άνωτιστώ να πλησιάζω όσο μπορώ όλους αυτούς, να γωθώ μέσα τους, προσπαθώντας να πιάσω τις άγνωστες πτυχές της ψυχής τους, ν' αναπαράσω τους κόνους τους, και να δονήσω τους ίδιους, κίνοντες τους να σκίψουνε πάνω στην ιδιο τον έαυτού τους, να σταθούνε άντικει στο ίδιο τό δάμα τους. Τόσο, τό τί θά καταφέρω βέβαια, είναι άλλο ζήτημα.

— Η δουλειά σας σάς παρενοχλεί στο γράφει;

— Βέβαια, ή σκληρή διοσίλη πού μ' έχει κι' όργωνά όλημερίς την 'Αθήνα, όχι δέ μ' άφήνει, παρά μόνάχα στο πακέτο των τοιγάρων να σχεδιάζω, τρέχοντας, κάτι από κέρα πού θέλω, μά και πολλά με θρίσκουν σκοτωμένο απ' την κούραση, και για πάντα ξεφεύγουν.

— Πώς βλέπετε τη φετεινή κίνηση του βιβλίου;

— Νομίζω, πως άν από ποιητικής άπόψεως ήτανε κάτι πολύ σοβαρό—μ' όλες τις αντιρρήσεις μου πού λέω πού πάνω— ή κυκλοφορία του γενικά δεν ήταν όση έπρεπε ναίνα. Καί για μιά απ' τις πιε σπουδαίες αιτίες νομίζω την τιμή του, πού τό κάνει άπρόσιτο, όχι μόνάχα στον πολύ κόσμο, πού δεν ένδιαφέρει στο τέλος και πολύ, άλλς και στους καλλιερημένους, ός ποίμιο, άγνωστές, γιατ' ίσως δε θάφτανε ούτε τό εισόδημά τους για να χωρούνε όλη μας την πνευματική παραγωγή.

— Τι καινούργιο έτοιμάζετε;

— Σίγουρα, πολλά έχω να έτοιμάσω — κι' έτοιμάζω — μά να δούμε τί θά μάς άφήσει ό μόχθος του ψωμίου, και τό θολό άδριο να τελειώσουμε...

Με τόυε τύπου του Μίχου Κάρη «έπι σκηνής», ός πείσει ή αύλαία της δεύτερης πράξης. 'Ενα σωρό άνθρωποι όλοζώντανοι, θουβοί και θυστιχιόμενοι παρακολουθούνε σιωπηλά τό κάθε τι στο όποιο δεν μπορούν να συμμετάσχουνε. Καθρέφτης τους γίνεται ό συγγραφέας και τά βιβλία του πινακοθήκη...

Β. Λ. ΚΑΖΑΝΤΖΗΣ